

Hnutí za Přímou demokracii

Přímá demokracie pro Českou republiku

HZPD

Hnutí za přímou demokracii

OBSAH

Úvod.....	3
P Ř E D M L U V A K N Á V R H U O B Č A N S K É Ú S T A V Y	
ČESKÉ REPUBLIKY.....	12
Důvody proč předkládáme k diskusi návrh Občanské Ústavy.....	12
O B E C N Ě O N Á V R H U	14
Občanské komise (model Planungsstelle).....	15
Návrh O B Č A N S K É Ú S T A V Y Č E S K É R E P U B L I K Y.....	17
LISTINA ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD.....	38
Návrh zákona o právu občanů na iniciativu a referendum.....	47

Úvod

Toto je první návrh na komplexní a radikální změnu našeho politického systému od vzniku České republiky. Nepředpokládáme v něm zmenšení práv občanů, posílení role politických stran a jejich vedení. Ani se nepokoušíme zneužít pojem občanská společnost a pomocí dobře zorganizovaných nátlakových skupin prosadit k moci jejich nedemokratické vůdce, kteří by se velice rádi vyhnuli nutnosti projít volebním procesem a mnohem více sázejí na zákulisní intriky než na svobodně projevovanou vůli občanů.

Hnutí za přímou demokracií neprosazuje nic takového. Naším cílem je rozhodujícím způsobem zvýšit význam nás všech, občanů tohoto státu. Proto usilujeme o co největší posílení přímé demokracie, tj. přímého rozhodování občanů. Je mnoho dobrých důvodů, proč je nutná právě taková změna. Rozhodování vlády, poslanců a politiků vůbec se často nachází v přímém protikladu k tomu, co by si přála většina, někdy dokonce rozhodující většina občanů. Několik málo jedinců, kteří se momentálně, často také díky vzájemným dohodám politických stran, dostali k moci, může rozhodovat o našem osudu a my můžeme jen bezmocně přihlížet. Těchto několik jedinců nás dokonce může vést do války, kterou si velká většina nepřeje a kterou považuje za nespravedlivou. A to vše jen proto, aby buď prosadili své osobní přesvědčení i proti vůli občanů, a nebo či současně, aby se zavděčili vlivným zahraničním skupinám, od nichž pak oni osobně očekávají nemalou vděčnost. Sama podstata demokracie je tím diskreditována.

Nespokojenost občanů dramaticky roste. Demokracie přestává naplňovat své základní cíle a stává se zklamáním. Nepřináší svobodu a skutečnou možnost společně a svobodně rozhodovat o tom, jak budeme ve své republice žít.

Politická scéna je prohnilá. Avšak politikové všech stran mohou být spokojeni. Hrají divadlo, které jim přináší jen výhody. Ať již hrají hlavní roli či zrovna čekají v šatně, ať již vystupují na scéně „celonárodního“ parlamentního divadla, nebo hrají ochotnické představení pro místní publikum, mají privilegia, která z nich činí vládnoucí kastu. Jestliže si dříve na novou šlechtu hrály komunistické nomenklaturní kádry, dnes se o totéž snaží většina i tzv. demokratických politiků. Pohrdají občany a v tom navazují na nejhorší tradice komunistické totality. V době voleb se předhánějí v lichotkách a slibech. Jakmile volby skončí, jsou sliby zapomenuty a „vážení voliči“ se změň v nebezpečný a údajně primitivní dav, který musí být držen na uzdě „osvícenou vládou“ našich poslanců. Tuto svou pyšnou namyšlenost se pak marně snaží zakrýt účelově propukajícím antikomunismem, který má přesvědčit občany, aby jim, „jediným strážcům demokracie“ a „poslední hrázi“ před komunistickým nebezpečím dali svůj hlas. Pro občana je však obtížné rozeznat naduté a často sobecké chování těchto „demokratů“ od chamtivosti a licoměrnosti dřívějších funkcionářů KSČ. Zatím, co jsme takto opět lákáni na falešné sliby, v zákulisí politické scény bují bezskrupulózní boj o moc a přízeň vlivných lobbistických skupin.

Je na čase skoncovat s tímto pokrytectvím.

Politikové, kteří nám lichotí, když potřebují naše rozhodnutí ve volbách, aby si mohli podržet svá privilegia, se vzápětí děsí možnosti, že bychom my, občané mohli rozhodovat něco sami. Opravdu jsme ochotni věřit, že poslanci jsou výkvět moudrosti a morálních kvalit, kteří nemají jiný zájem než pečovat o naše blaho? Opravdu jsme ochotni věřit, že průměrný občan, který je údajně nekompetentní a nezodpovědný, je schopen vybrat ze svých řad tyto morální hrdiny poslaneckých a zastupitelských lavic?

Opravdu si poslanci o sobě myslí, že stojí takto vysoko nad námi všemi ostatními?

Nespokojenost s podobou současné zastupitelské demokracie se šíří ve všech demokratických zemích. Občané mají oprávněný pocit, že jsou soustavně obelháváni, okrádáni a podváděni. Avšak bylo by velkou chybou očekávat řešení od silných osobností, od nových, tentokrát již opravdu demokratických stran. Zkušenost opakovaně ukazuje, že každá

Hnutí za Přímou demokracií

taková osobnost či strana se dříve či později zapojí do systému vzájemných úsluh a výhod, vzájemného boje o moc a důležitá křesla. A ještě horší by bylo, kdybychom přestali věřit v demokracii a podporovali její nahrazení nějakou formou autoritativního politického systému. Vždy, když je omezena demokracie, platí drastickou a často také krvavou daň právě prostí občané.

K ozdravení stavu české společnosti, k dosažení faktické odpovědnosti politiků před občany, je nejprve nutné dosáhnout obnovení občanské společnosti. Tu můžeme prozatím chápat jako: *ve veřejném prostoru aktivní občany, kteří se za účelem prosazování svých zájmů spojují do nejrůznějších spolků a sdružení*. Takto pojatá společnost samozřejmě nemůže nahradit politické strany. Ale představuje zázemí, které je schopno mobilizovat své síly ke korekci mocenské zpupnosti stran i jednotlivých politiků. Tato mobilizace však nemůže být zaměňována s několika jedinci, kteří se prohlásí za představitele občanské společnosti.

Není ani možné zaměňovat občanskou společnost jen s jedním či druhým občanským sdružením. Tvorba demokratické vůle je občas v těchto sdruženích velmi problematická, někdy i více, než je běžné v politických stranách. Tak např. do řady ekologických skupin vstupují mladí lidé proto, aby jednali v souladu se svým momentálním přesvědčením. Vnitřní demokratičnost skupiny je vůbec nezajímá, neboť to, co hledají, je právě tato konkrétní aktivita. Na druhé straně vede právě tento mechanismus k tomu, že po uplynutí určité doby tyto lidé sdružení opouštějí. Kdo zůstává, je malá skupina postupně stárnoucích profesionálních funkcionářů. Nově příchozí a relativně krátce setrvávající mladí lidé cítí vůči těmto zkušeným veteránům hnutí přirozený respekt a ani by je nenapadlo požadovat nějakou kontrolu nad nimi. Takto mohou tyto skupiny směřovat k utvoření kultu osvětlené elity či přímo kultu osobnosti.

Vůle občanů musí být reprezentována hodnověrným a transparentním způsobem. A má-li být tato vůle korekturou zneužívání moci ze strany politických stran, což je, jak je z politické reality zřejmé, velice potřeba, musí sice vyrůstat z této občanské společnosti, ale musí být formulována bezprostředně a demokraticky. Občané sami musí mít právo rozhodovat o všem, o čem chtějí, a to přímo např. prostřednictvím referenda, pokud takové přání formou petice projeví. Toto využití metod přímé demokracie ostatně předpokládala již washingtonská deklarace vyhlášená ČNR 18.10. 1918 a obdobně i první návrh ústavy ČR, inspirovaný švýcarským modelem, který však politici zablokovali.

Obnovení občanské společnosti není možné bez znovunabytí sebevědomí, hrdosti a vzájemné důvěry mezi českými občany. K současné české zakomplexovanosti opravdu není důvod. Mnichovský diktát přijal prezident proti vůli občanů. Srovnáme-li chování českých občanů s ostatními národy v průběhu dvacátého století, tedy za dobu existence samostatného českého státu, můžeme tvrdit, že se nacházíme mezi několika málo národy s nejvyšší mírou demokratických a humanitních hodnot. V tomto srovnání skutečného chování jednotlivých národů musíme vzít v úvahu i zločiny, kterých se mnohé státy dopouštěly ve svých koloniích.

Můžeme být hrdí na své dějiny i s vědomím nástupu komunismu u nás po roce 1948. Nesmíme totiž zapomenout, že voliči KSČ nevolili stranu slibující vězení a popravu svých odpůrců. Ve skutečnosti volili sliby, které komunisté nikdy nesplnili, v mnoha případech jednali přímo v rozporu s nimi. Zde se projevila právě ona malá ostražitost vůči moci, díky níž mohli být lidé takto snadno a strašně podvedeni. Můžeme tedy být hrdými českými vlastenci, aniž bychom ovšem museli upadat do pastí nenávislného nacionalismu. Ostatně český, prakticky neexistující nacionalismus, nám vyčítají především ti, kteří jsou sami nacionalisty různého ražení.

K plnému obnovení hrdosti a samostatnosti českého občana nestačí fráze o pravdě a dobru. K tomu je nutné, abychom se začali chovat jako hrdí a svéprávní občané, kteří

Hnutí za Přímou demokracii

jsou si plně vědomi své schopnosti rozhodovat o sobě samých. Ale především je nutné, abychom takto začali také skutečně jednat.

Vedle mnoha různých občanských sdružení, jejichž přínos je v tomto směru nesporný, se k myšlence větší občanské důstojnosti a většího podílu občanů na rozhodování hlásí i některé politické strany. Vítáme jejich podporu pro tyto cíle. Ale naše podpora bude vždy kritická. Především si všímáme té závažné skutečnosti, že strany, které mají ve svých programech přímou volbu prezidenta a starostů, či se dokonce hlásí k myšlence přímé demokracie, neuplatňují tyto metody při řízení své vlastní politické organizace. Tyto politické strany tvrdí voličům, že přímá volba vedoucích osobností a přímé rozhodování občanů prostřednictvím referenda je dobré pro řízení tohoto státu. Avšak samy se odmítají těmto demokratickým procedurám podrobit. Předsedové a ostatní funkcionáři těchto stran nejsou voleni přímou volbou všemi členy strany a ti nemají právo iniciovat vnitrostranické referendum o důležitých otázkách fungování jejich strany. Pak lze vyslovit oprávněné podezření, že tyto teze stranických programů nejsou myšleny vážně a slouží jen k nalákání voličů.

Tím se jen potvrzuje to, že kdybychom čekali na prosazení občanských práv shora, žili bychom ještě v podmínkách nevolnictví. Lidská a občanská práva si lid vybojoval vždy sám. I téměř neuvěřitelný pád komunistické totality se stal skutečností, jakmile si její lidé začali skutečně přát a aktivně o něj usilovat. I přes nutnost dalších příznivých podmínek pro její zhroucení by však k němu nedošlo, kdyby nebylo miliónů lidí na ulicích a náměstích listopadového Československa.

Tak i přímá demokracie, která se může jevit jako příliš vzdálený sen, se může stát skutečností, pokud si ji opravdu budeme přát a pokud toto naše přání přeměníme i v praktické činy.

Demokracie je dnes ohrožena z mnoha stran. Skutečná moc se v globalizujícím se světě přesouvá do rukou gigantických nadnárodních monopolů a globálních investorů. Mnoho sociologů a ekonomů (Z. Bauman, J. Gray a mnozí další), nás varuje, že v tomto světě mohou národní vlády rozhodovat o stále menším počtu méně důležitých otázek. Nezbyvá tedy než překročit hranice národního státu a spojovat moc občanů mnoha států, aby mohli čelit tomuto enormnímu nátlaku a bezprecedentnímu útoku na svou svobodu. Odpovědí by mohl být i projekt sjednocené Evropy, kdyby zde nebylo velké nebezpečí, že místo Evropy občanů vznikne Evropa ovládaná hospodářskými a politickými elitami. Volební kampaně se mění na kampaně reklamní, kde vyhrává strana s většími fondy, která si může dovolit dražší reklamní agenturu. Volby proto nejsou soubojem myšlenek, ale soubojem klipů a reklamních spotů. Občané, vnímající svou bezmoc, se od politiky částečně odvrací a přestávají chodit k volbám, z větší části pak rezignují na svou občanskou odpovědnost a volí strany podle fotogeničnosti jejich politiků. To, co by mohlo být řešením krize demokracie v globalizovaném světě, tj. sjednocení Evropy, se takto snadno zvrhne ve svůj opak, v ještě větší vyostření krize zastupitelské demokracie.

Posílení bezprostředního vlivu občanů na rozhodování v jejich obcích, jednotlivých státech i v Evropě jako celku a dramatické zvýšení jejich kontroly nad politiky, kteří mají zastupovat jejich zájmy, ale příliš často se tomuto svému poslání zpronevřují, je proto jedním z nejdůležitějších úkolů dneška. V mnoha evropských státech vznikají občanská hnutí, která vidí cestu k odvrácení této krize v nastolení systému přímé demokracie. Ale je zřejmé, že přímá demokracie je řešením jen části problému. Stejně tak **musí být totiž nalezen nový model demokratické ekonomiky**, která bude sloužit komplexním zájmům občanů a nikoliv jen jedinému cíli – maximalizaci zisku velkých akcionářů. Vedle dalšího rozvoje demokracie je životně důležité vytvořit takový ekonomický systém, který nebude ohrožovat přežití lidstva rozsáhlou devastací přírody a jehož prosperita nebude založena na růstu zbrojních zakázek,

Hnutí za Přímou demokracií

kteřý nakonec vždy ústí v nějakou další válku. Některá z těchto válek by také mohla být poslední.

Je varující skutečností, že po pádu SSSR není svět bezpečnější. Právě naopak! Zbrojní výdaje a válečné nebezpečí ještě vzrostlo. Naděje většiny lidí jsou zklamány. Naléhavost změny proto stále roste.

V současné době dochází k takové centralizaci ekonomické moci, k takové centralizaci vlastnictví, které nemá v dějinách obdoby: 358 nejbohatších lidí vlastní tolik, co 2,3 miliardy nejchudších, 80% světové populace vlastní pouze 22% globálního bohatství, světové spekulativní finanční transakce představují denně objem kolem 1300 miliard dolarů, to je zcela srovnatelné s finančními zásobami všech národních bank, které představují asi 1500 miliard dolarů. Moc těchto vlastníků (velkých akcionářů nadnárodních společností a Baumanových globálních investorů) roste společně s jejich majetkem. Díky ní se postupně zmocňují i vlády nad sdělovacími prostředky, které se tak přeměňují v prostředky manipulační předkládající jen ty informace a takový obraz světa, který vyhovuje zájmům těchto privilegovaných skupin na udržení a dalším rozšíření jejich moci a majetku. O tom svědčí i drastické selhání velké části sdělovacích prostředků, zvláště patrné v případě válek v Jugoslávii a války proti Iráku. Místo objektivních informací šířily jen vládní propagandu. V takové situaci se občané nemohou rozhodovat na základě rozumného a poučeného uvážení svých individuálních i společných zájmů, ale rozhodují se na základě falešných obrazů světa, vytvářených zkorumpovanými sdělovacími prostředky. Podstata demokracie je tak rozkládána i jimi.

Na tyto skutečnosti vedle již zmíněného Baumana upozorňuje řada autorů, mezi neznámější kritiky patří asi Noam Chomský, jehož knihy vycházejí nyní i v češtině. Avšak kritika nestačí, je nutná praktická změna, která by alespoň veřejnoprávní sdělovací prostředky vymanila z vlivu těchto úzce skupinových zájmů privilegovaných vrstev a s nimi spjatých klanů redaktorů a učinila z nich prostředky skutečně sloužící veřejnosti a jejímu objektivnímu, vyváženému a úplnému informování. Bez této změny není možná nejen přímá demokracie, ale ani demokracie vůbec.

Jsme si vědomi toho, že přímá demokracie není řešením všech problémů současného lidstva. Přímá demokracie je však řešením mnoha podstatných problémů a je tím, s čím je možné začít již dnes.

V České republice se však o těchto otázkách prakticky nediskutuje. Řešení vážných problémů dneška se nehledá. Co způsobuje, že nejdůležitější otázky přítomnosti jsou velkou částí, možná většinou, české humanitní inteligence přehlíženy a ignorovány?

Dovolíme si vyslovit několik hypotéz o příčinách tohoto neutěšeného stavu:

- 1) Ve shodě s L. Klímou můžeme vidět jako jednu z jeho příčin strach české inteligence o místo, zesílený opakovanou zkušeností s masovou perzekucí nepohodlných jedinců (jen ve 20. st. k tomu došlo za druhé republiky - podzim 1938 až jaro 1939, za nacistické okupace, po roce 1948 a opět po r. 1968). Tento strach je stále udržován, např. i smlouvami na dobu určitou, kterými je postihována univerzitní inteligence. Strach se pak stává i jednou z příčin přílišného citování jiných autorů při pečlivém vyhýbání se zveřejnění vlastních názorů. Citace slouží vlastně jako štít, za nějž se autor ukrývá a díky němuž se zbavuje hrozby, že bude povolán k osobní odpovědnosti za zveřejněný názor.
- 2) Na českých školách a v českém intelektuálním prostředí stále přetrvává duch starého Rakouska, v jehož intencích byli studenti vychovávaní jako vykonavatelé cizích rozhodnutí a nikoliv jako tvůrci rozhodnutí, tedy jako císařští poddaní a nikoliv jako občané svého vlastního státu. Odtud potlačování kritického myšlení a schopnosti samostatně řešit problémy, na druhé straně je pak kladen důraz na sumu vědomostí a podřízení se ve společenské hierarchii výše stojícím.

Hnutí za Přímou demokracií

- 3) S tím je přímo spojené elitářství, díky němuž se část inteligence nechápe jako součást národního celku, ale jako skupina stojící nad "obyčejnými" lidmi, která je vyšší mocí povolána k vládnutí.
- 4) S tím souvisí i nedostatek kritického odstupu od moci, a to jakékoliv. Intelektuálové, s výjimkou několika jednotlivců, selhali po II. světové válce a selhávají i dnes ve své kritické funkci vůči moci a ve svém výchovném poslání předávat tento postoj širokým vrstvám populace. Není zde stále připomínána, tvrdou dějinnou zkušeností zaplacená zásada, že každá moc korumpuje. Mnoho v našem intelektuálním životě a v široce sdílených hodnotách odpovídá spíše totalitní či teokratické společnosti než společnosti liberální a demokratické.
- 5) Čeští intelektuálové vynikají svou neochotou diskutovat o podstatě komunistické totality, o jejich shodách a rozdílech s nacistickou i o poučení, které bychom mohli z této zkušenosti získat. Bez této kritické distance ale není možné obnovit význam humanistických morálních hodnot, ani získat potřebnou sebeúctu. Bez tohoto také není možné přesně určit rozdíl mezi demokracií a totalitou a následně rozvinout diskusi o osudu demokracie v globalizujícím se světě a sjednocujícím se Evropě.
- 6) Český národ jako národ s nepatrným sebevědomím, spolu s historicky zdůrazněnou služebností české inteligence vůči moci, má za následek její snahu se co nejvíce odlišit, přímo oddělit od veřejnosti. Čím dále od ní, tím blíže k moci a vlastnímu zdroji sebeúcty. Jsou-li nositeli moci příslušníci jiných národů, je možné dosáhnout vlastní sebeúcty jen co nejvěrnější službou právě jim (nejprve Vídni, pak Berlínu - rozšířený postoj za druhé republiky, později Moskvě, dnes se toto mocenské centrum teprve hledá, i když jak se zdá, někteří se již rozhodli).
- 7) Vážnou příčinou je absence občanské společnosti jako aktivních občanů a jejich různorodých spolků, spojených vědomím vzájemné sounáležitosti a sounáležitosti s tímto státem. Právě tato sféra by byla tvůrcem "společenské" objednávky na hledání a řešení v tomto textu naznačených problémů. Nejen že intelektuálové nechtějí vést rozpravu s občany, ale ani občané o takovou rozpravu nestojí. Mezi občany a inteligencí také stojí sdělovací prostředky monopolizované několika málo zájmovými skupinami a účinně bránící vzniku byť i jen zárodků takového dialogu.
- 8) Významnou příčinou absence občanské společnosti a našeho komplexu méněcennosti je vymizení historického vědomí, kde tradice legionářů i našich vojáků za druhé světové války, na něž můžeme být právem hrdí, byla potlačena okupační mocí, nejprve nacistickou, později komunistickým režimem, který však ve své podstatě byl rovněž režimem služebným - okupačním díky němuž byla naše země faktickou kolonií SSSR již dávno před rokem 1968.

Vycházíme-li z těchto hypotéz, dostáváme elitářský postoj, který je mezi českou, humanitně vzdělanou inteligencí poměrně rozšířený. Vzhledem k tomu, že v humanitních vědách přece jen ještě přetrvává duch starého Rakouska s jeho sňatkem trůnu a oltáře, s jeho stavovskou pýchou a uctíváním moci vyvolených, není se čemu divit. I občanská společnost či nepolitická politika, o níž tak mnozí rádi hovoří, se v jejich ústech mění jen v morálními frázemi maskované výtahy k moci, které mají tu výhodu, že umožňují "charismatickým" osobnostem dobýt mocenské posty, aniž by se musely zatěžovat přemýšlením o životě a skutečných potřebách běžných občanů a nutností získat jejich hlasy ve volbách. Opravdové občanské společnosti, tj. samostatných a aktivních občanů, se tito elitářští pánové a dámy přímo děsí.

Demokracie je pro ně opravdu nejhorší ze všech možných systémů. Jsou přesvědčeni, že dává přílišnou moc do rukou, podle nich nezodpovědné, nekvalifikované a snadno manipulovatelné většiny. Demokracie se jim proto jeví jako systém, v němž se k moci dostávají populističtí demagogové, kteří důvěřivému davu naslibují vše, co si přeje, aby pak

Hnutí za Přímou demokracií

ve skutečnosti vládli jen ve svůj vlastní prospěch. Podle nich je nejlepší ta správa obce, která prosazuje obecné dobro, a ta je možná jen jako vláda moudrých a morálně kvalitních jedinců. Nejlépe však toho nejlepšího z nich. Jako nejlepší se ovšem musí tento vyvolený jedinec vybrat sám, neboť za takového se považuje každý z nich.

Ano, i takto lze chápat demokracii. Tento názor, demokracii zcela odmítající, můžeme nazvat "modelem obecného dobra".

Avšak možný je i konkurenční výklad. Neomezená moc tak zvaných společenských elit není nic jiného než forma útlaku. Víme, že každá moc korumpuje a absolutní korumpuje absolutně. I když se politik dostává k moci na základě svých skutečných morálních kvalit, je jen otázkou času, kdy podlehne kouzlu moci a stane se diktátorem (vzpomeňme jen na Mňačkovu knihu s příznačným názvem „Jak chutná moc“). Můžeme citovat dalšího klasika: "každá soukromá vůle tíhne k prosazování sebe samé". Z toho je zřejmé, že nikdo není lepším strážcem našich zájmů než my sami. Jen z technických důvodů vysíláme některé z nás, aby z našeho pověření vykonávali správu našich zájmů. A aby se tomuto svému poslání nezpronevěřili, k čemuž přirozeně tíhnou, musí být námi stále kontrolováni a kdykoliv odvolatelní.

Tyto závěrečné věty předchozího odstavce načrtávají "radikálně demokratický model" J. J. Rousseaua, který můžeme stručně nazvat "modelem zájmovým", neboť v něm nejde o obecné dobro, ale o individuální a skupinové zájmy.

Česká republika jako by se nemohla rozhodnout, kterému z těchto výkladů dát přednost. Dokazuje to i publikované zděšení některých politologů z možnosti, že by pokrok elektronických systémů mohl vést ke stavu, v němž by byly zákony schvalovány anonymním hlasováním všech občanů, tj. vás, čtenářů těchto řádek, kteří se jim ve své většině jevíte jako snadno manipulovatelní. Dodejme, že anonymita a manipulovatelnost hlasujících není otázkou nějaké vzdálené budoucnosti. Již při četbě Ústavy ČR zjistíme, že volby u nás jsou tajné - tedy rozhoduje jakási anonymní většina. A ta může být dokonce i velmi výraznou menšinou občanů, jak jsme to mohli vidět při volbách do senátu v roce 2003, kdy vítěz získal jen něco přes 8%, resp. 5% hlasů občanů (tj. více jak 50% při účasti na volbách 16%, resp. 10% občanů - Brno). Že i při tomto klasickém hlasování dochází k rozsáhlé manipulaci voličů není asi třeba dlouze dokazovat. Jen pro ilustraci si připomeňme, že režii volebních kampaní pro jednotlivé politické strany mají na starosti reklamní agentury.

Ovšem ani "nebezpečí" elektronického hlasování není jen teoretické. Rozmáhá se i v tak konzervativní zemi, jakou je Velká Británie, kde hlasování ve volbách do obecních zastupitelstev bylo možné i prostřednictvím internetu a telefonicky, podobně i v Belgii. A to nemluvě o Švýcarsku, kde se elektronické hlasování rovněž rozmáhá a kde občané v referendech schvalují i zamítají zákony. Jiný příklad nám poskytla Kalifornie, kde byl v r. 2003 guvernér odvolán hlasováním občanů.

V české diskusi, zatím velice vlažné a opatrné, se tyto pozoruhodné vlastnosti demokracie zatím vůbec nezkoumají. Jako by se čeští intelektuálové nemohli rozhodnout, kterému modelu mají dát přednost, i když výrazněji se kloní spíše k onomu prvnímu, elitářskému. Je to celkem pochopitelné. Tradice evropského myšlení je mnohem více ovlivněna myšlenkami Aristotela a především Platóna, což rozhodně nebyli demokraté, než myšlenkami liberálního Demokrita.

A zvláště prostředí v naší zemi je dosud mnohem více poplatné duchu starého Rakouska než tradicím liberálního a demokratického smýšlení. I proto se mnohým všeobecné volební právo často jeví jako nutný ústupek, nastolující teoreticky neobhájitelný stav, v němž nejen většina, ale dokonce většina nekvalifikovaných si osobuje právo rozhodovat o tom, kdo má v našem státě vládnout. Nejen že je při tom hlasování občanů tajné - tedy anonymní- ale je dokonce rovné! Díky tomu má hlas uklízečky, prodavače, řidiče tramvaje či učitelky na základní škole stejnou váhu jako hlas vysoce kvalifikovaného odborníka. Ovšem, lze za

Hnutí za Přímou demokracií

kvalifikovaného odborníka považovat českého redaktora významného deníku či jiného sdělovacího prostředku? Jak by asi redaktoři pravicových novin obhajovali volební právo pro redaktora novin orientovaných levicově? O filozofech a jiných společenských vědcích se není třeba ani zmiňovat, neboť jejich tisícileté rozdělení do protikladných a vzájemně se potírajících táborů je notoricky známé.

Věříme-li, že politika je rozhodováním o odborných záležitostech, že politikové spravují naše společné dobro, je demokracie absurdní. Je nejvyšší čas zrušit tuto absurditu, tj. zrušit všeobecné volební právo. Ostatně, co by se stalo? Kdo by aktivně vystoupil na jeho obhajobu? Máme dost odvahy a síly hájit naši svobodu a naši důstojnost?

Ale máme zde ještě jinou teorii o podstatě demokracie. Teorii, kterou jsme načrtli výše. Ta tvrdí, že v politice jde především o zájmy jednotlivých sociálních skupin a nikdo za nás nemůže rozhodovat, co si máme či nemáme přát. Politická rozhodnutí pak nejsou nalézáním jakéhosi obecného dobra, ale výsledkem vyjednávání mezi jednotlivými zájmovými skupinami. Poslanci a politici obecně jsou jen reprezentanty těchto zájmových skupin. Tak zde máme zájmy zemědělců, učitelů, různých lobby atd. Existují samozřejmě i různé názory, co je v zájmu té či oné skupiny, a to zvláště v tak složité době, jakou je ta dnešní, globalizovaná. A proto máme více politických stran, jejichž existence je ve výše uvedeném "modelu obecného dobra" zcela nezdůvodnitelná.

Výše řečené nevyklučuje ovšem existenci společného zájmu, např. společného zájmu občanů ČR, avšak ten existuje jen vedle a společně s jinými, skupinovými, které máme odlišné.

Problém stávající zastupitelské demokracie pak spočívá v tom, že vedení politických stran se odcizuje svým členům (známý železný zákon oligarchizace politických stran) a obecně politikové svým voličům. Jak vůdci stran, tak politikové pak přestávají zastupovat vůli svých straníků a prosazují své osobní a úzce skupinové zájmy. Podobný rozpor nastává i ve vztazích mezi politiky a voliči, ti pak na něj reagují nezájmem o politiku a klesající účastí na volbách, i když tento jev má jistě více příčin. V případě Senátu ČR je ovšem nechuť voličů k této instituci jako takové patrná.

Za tohoto stavu přestává demokracie naplňovat očekávání mnoha občanů a ti se od ní odvracejí. A tak bychom ji mohli ztratit ještě dříve, než se s ní pořádně seznámíme. Návrhy na řešení tohoto neutěšeného stavu k nám přicházejí spíše zvenčí, např. v pracích známých futurologů manželů Tofflerových a jiných, a spočívají v posílení moci občanů samotných. Ve světě se tedy mluví o "demokratizaci demokracie", a to prostřednictvím metod demokracie přímé.

My se však teprve rozhodujeme, jestli vůbec chceme demokracii, a co to vlastně je. Není nejvyšší čas zahájit o těchto tématech seriózní diskusi?

Politické strany, které by měly reprezentovat zájmy svých voličů, se ovšem soustředí na, pro ně mnohem podstatnější vzájemný boj o moc a starosti běžných občanů je nechávají lhostejnými. Největší zájem politiků se neobrací směrem k našim každodenním starostem, ale je upnut na vnitrostranické intriky a souboj různých klik o stranické posty. Není u nás politická strana, o níž by se již v této souvislosti nepsalo na stránkách českého tisku. Dokonce i Strana zelených, která ještě ani není v parlamentě, je již tímto vnitrostranickým bojem zmítána.

Avšak tyto boje nejsou vedeny o koncepci, o jednotlivé myšlenkové vize, které by si konkurovaly, tyto lité zápasy se vedou právě a jen o posty. Kdo s kým a proti komu je možná zajímavé pro novináře a přímé účastníky, avšak zcela nudné pro občany.

Změní tento stav, kdy vlastně nejsme zastupováni a náš občanský hlas není nikde slyšet nějaká nová strana? Ale proč by se měla chovat jinak než ty dosavadní? Logika moci a konkurenčního boje o hlasy voličů a stranické funkce platí pro každou stranu stejně, i pro ty, které ještě nevznikly.

Hnutí za Přímou demokracií

Dokud budeme myslet v tomto *stranickém paradigmatu*, dokud budeme hledat tu jedinou správnou stranu, dotud se budeme točit v kruhu, v němž *naděje střídá zklamání*.

Vystoupení z kruhu stranictví ven směrem k občanské společnosti je ovšem věc nesmírně obtížná. Především předpokládá vznik sebevědomých a solidárních občanů, kteří na politiky a politické strany hledí jen jako na své zástupce a nikoliv jako na vrchnost nadanou mimořádnými a úžasnými schopnostmi. Předpokládá rovněž pocit občanské sounáležitosti s tímto státem, obcí a krajem. Toho ale nelze dosáhnout ze dne na den. Dlouhá tradice vrchnostenského panství se u nás a v nás jen tak lehce neztratí.

Přesto je již možné vidět počátky změny, a to dokonce i u nás. Pokud to můžeme sledovat, přibývá zvláště za posledních rok situací, kdy občané sami usilují o prosazení svých zájmů. Tu protestují proti zdražení jízdného v hromadné dopravě, tam zase proti výstavbě ekologicky pochybných staveb. Na místní úrovni se postupně rozvíjí poznání, že nejlepšími správci obce jsou sami její občané.

A tak bez ohledu na teoretické diskuse a jak se zdá i vášnivý odpor mnohých, se na místní úrovni rozvíjí využití přímé demokracie.

Nejen to. V loňském roce jsme všichni zažili jistou formu přímé demokracie na vlastní kůži, když jsme hlasovali o vstupu do EU.

Tyto praktické zkušenosti, které získáváme ve stále hojnější míře, je nutno mít na paměti, když chceme diskutovat o tom, co je či není přímá demokracie.

Přímá demokracie je přímé rozhodování občanů na základě všeobecného volebního práva o věcech jejich zájmu.

Uplatnění přímé demokracie v minimální variantě předpokládá uzákonění práva občanů na iniciativu (právo občanů vyvolat referendum na základě získání zákonem stanoveného počtu podpisů, po jejichž sběru je vyhlášení referenda povinné) a referendum - vlastní občanské hlasování, které je závazné jako nejvyšší projev občanské vůle.

Je samozřejmé, že občané mají právo takto rozhodovat o všem, o čem mají právo rozhodovat jejich zastupitelé. Ani zastupitelé, politici a politické strany nemohou mít totiž žádné jiné právo rozhodovat než to, které jim svěří občané ve volbách.

Takto chápaná přímá demokracie, uplatňovaná od úrovně obcí, přes kraje až po celostátní úroveň (příkladem bylo právě referendum o vstupu do EU) je skutečně radikálním změnou stávajícího politického systému. Moc se radikálně decentralizuje, její velká část se přesouvá z rukou politiků a politických stran do rukou občanů samotných.

Vzhledem k šoku, který tato myšlenka vyvolává u mnoha českých čtenářů, musíme dodat, že nyní nemluvíme o utopické teorii, ale o praxi, která je běžná nejen v onom proslaveném Švýcarsku, ale také asi v polovině států USA (viz <http://www.iandrinstitute.org>) a ve stále rostoucí míře také v zemích EU (viz: <http://www.iri-europe.org>).

Cítíme nutnost těchto upřesnění, neboť oponenti přímé demokracie často nevědí, co kritizují.

Také je nutno připomenout, že tato radikální změna českého politického systému nutně nevyžaduje změnu Ústavy ČR. Ústava totiž již výslovně uvádí, že občané ČR vykonávají svou moc buď přímo a nebo prostřednictvím volených zástupců. Využití přímé demokracie na obecní úrovni obsahuje již platný zákon ČNR č. 298 o volbách do obecních zastupitelstev a místním referendu z r. 1992, i když dosud ve značně okleštěné podobě.

Metoda prosazení nutných změn zákonů je věcí politické taktiky a konkrétních okolností. Neměli bychom však zapomínat, že i téměř neuvěřitelná radikální změna komunistické totality na zastupitelskou demokracii proběhla relativně snadno v okamžiku, kdy občané rozhodně a masově projeví svou vůli po změně. O to snazší by to mělo být dnes, kdy žijeme v demokracii.

Jako idea decentralizace moci je z historického hlediska přímá demokracie radikálně levicovou ideou. Pokud ovšem levici chápeme jako reprezentanta zájmů nepřivilegované

Hnutí za Přímou demokracií

většiny občanů. Skutečné levicové strany se však nakonec chovají jako všechny ostatní. Místo o reprezentaci zájmů občanů se starají o svůj prospěch.

Přímá demokracie proto není primárně v zájmu té či oné politické strany, ale je v zájmu občanů samotných. Je však možné, že některý politik či strana budou v tomto stát na jejich straně, i když maximální opatrnost je zde vždy na místě.

Přímá demokracie také není jen kosmetickou změnou politického systému, což politikové dobře vědí. Právo občanů přímo rozhodovat o všech věcech společného života, o nichž si rozhodnout přejí, je pro ČR dosud nepředstavitelným kvalitativním skokem. Skokem, v jehož důsledku ztratí všechny politické strany a všichni politici bez výjimky velkou část své moci. Její prosazení není proto nemožné, ale je obtížné.

V našich poměrech se o uzákonění práva občanů na obecné referendum nejvíce zasazovala ČSSD, která s tímto zákonem přišla do parlamentu již mnohokrát, ale odpor pravicových stran jeho schválení vždy zmařil. Sama ČSSD se však trápí vnitřními rozpory, její současná politika je v rozporu se zájmy jejích voličů, nejkřiklavěji právě v případě války proti Iráku, kdy dokonce vedení ČSSD jednalo v rozporu i se schváleným stanoviskem strany, a po využití přímé demokracie v řízení strany samotné není ani stopy, jak se může přesvědčit každý, kdo nahlédne do stanov ČSSD (viz <http://www.socdem.cz>).

Přímá demokracie jistě není řešením všeho, jak jsme již uvedli, ale je řešením mnoha našich současných problémů. Je rovněž nástrojem, který vede k *větší míře občanské soudržnosti*, neboť nic lidi nespojuje tak jako nutnost spolupráce při společném řešení problémů jejich obce a státu.

Její prosazení je však věcí občanů a občanských sdružení samotných. Politikové se chovají jen tak, jak jim my sami dovolíme. Samotný politický systém nejvíce degeneruje, je rozkládán korupcí, protekcí a zneužíváním veřejných funkcí tam, kde jsou občané pasivní a lhotejší. V každém případě: tento stát je naše věc a naše vizitka.

P Ř E D M L U V A K N Á V R H U O B Č A N S K É Ú S T A V Y Č E S K É R E P U B L I K Y

Důvody proč předkládáme k diskusi návrh Občanské Ústavy

Nejdříve si položíme otázku: Co je to demokratická ústava?

Odpověď: *Demokratická ústava je dokument, který určuje v hlavních rysech instituce a procedury, kterými se musí všichni lidé žijící a zdržující se ve státě řídit, aby byla v maximální možné míře zajištěna skutečná možnost občanů podílet se na správě vlastních záležitostí za účelem dosažení co nejvyšší životní úrovně, zajištění pořádku a osobní bezpečnosti, uchování životního prostředí a zajištění míru.*

Není nutné, aby Ústavu formulovali právníci, nebo se alespoň na její formulaci podíleli?
Účast právníků na formulaci Ústavy je užitečná, ale nikoliv nezbytná. Tato účast se stává nutnou teprve při formulaci zákonů, které jsou na základě Ústavy předkládány k hlasování v Parlamentu, eventuálně i v referendu. Formulace samotné Ústavy nevyžaduje žádné zvláštní znalosti, jen základní vzdělání, politický rozhled a vůli pracovat pro dobro celé společnosti. Ústava totiž nevyjadřuje žádné věčné pravdy, ale jen přesvědčení a zájmy svých tvůrců. Na základě těchto zájmů pak svěřují moc do rukou jim nejbližších skupin, nejčastěji těch, k nimž oni sami patří (viz dále). Demokratickou ústavu si proto musí vybojovat a schválit občané sami.

Zdůrazňujeme, že v našem návrhu zachováváme strukturu i většinu textu formulovaného právníky a přijatého Parlamentem. Měníme nebo vypouštíme pouze ta ustanovení, která odporují principu občanské suverenity a nahrazujeme je ustanoveními, která z tohoto principu vycházejí.

Kdo je oprávněn a kvalifikován sepsat a odhlasovat demokratickou ústavu?

Odpověď: *K tomu jsou oprávněni a kvalifikováni jedině samotní občané.*

Na nižších stupních vývoje společnosti nemohli občané uplatňovat toto právo přímo. Z praktický důvodů byli nuceni pro sepsání a odhlasování ústavy pověřovat volené zástupce. Zkušenost však ukazuje, že přenechají-li občané právo sepsat a odhlasovat ústavu svým zástupcům v Parlamentu, ev. Senátu, vždy dojde k tomu, že dotýčný zastupitelský sbor napíše ústavu, která zaručuje neoprávněná privilegia poslancům, senátorům a vládním činitelům na úkor prostých občanů. Tak tomu bylo vždy ve všech zemích a tak je tomu dosud.

Příklady neoprávněných privilegií v nynější Ústavě České republiky, která si odhlasovali poslanci a senátoři:

1. *Zákonodárná i výkonná moc je sloučena v rukou předáků nejsilnějších politických stran. Jsou to tito lidé, kteří obsazují nejdůležitější posty v Parlamentu i ve Vládě. Tato praxe odporuje nejen demokratickým principům, nýbrž i Listině základních práv a svobod, která tvoří součást nynější ústavy: V článku 20, odst. (4) se praví: "Politické strany a politická hnutí, jakož i jiná sdružení jsou odděleny od státu." Je zřejmé, že tato zásada je v nynější politické praxi soustavně porušována (s tichým souhlasem všech osob, kterým tato praxe přináší osobní výhody na úkor občanů). Tato praxe bude pokračovat tak dlouho, dokud si*

Hnutí za Přímou demokracií

občané tlakem zdola nevynutí změnu. V Občanské ústavě budou taková privilegia příslušníků stranických elit zrušena.

2. Volba prezidenta parlamentem. Je naprosto samozřejmé, že ve skutečné demokracii by musel být prezident volen přímo všemi občany a to ne jako představitel té které politické strany, nýbrž jako bezúhonný, kvalifikovaný a důvěryhodný občan. Je také samozřejmé, že předsedou vlády by musel/a být on (ona) a nikoli předák nejsilnější strany, kterého občané do této funkce nezvolili. V nynějším systému se funkce prezidenta obsazuje na základě čachrů mezi politiky za zavřenými dveřmi, bez účasti občanů.
3. Čl. 27 odst (4) praví: "Poslance ani senátora nelze trestně stíhat bez souhlasu komory, jejímž je členem. Odepře-li komora souhlas, je trestní stíhání navždy vyloučeno." Tento souhlas komora nemusí udělit ani kdyby poslanec loupil či dokonce vraždil. Vzniká tím privilegovaná kasta, která sama sebe staví nad zákony a přiděluje si práva, která nepřiznává ostatním občanům.
4. Parlament a vláda (to jest hrstka špičkových stranických politiků) si osobují právo bez souhlasu občanů posílat některé občany do války, kde budou mnozí téměř jistě zabiti. Ti, kteří je poslali na smrt, si při tom nadále žijí v pohodlí a přepychu. Právo nasazení armády ve válce si musí ve skutečné demokracii vyhradit občané sami na základě celostátního referenda.
5. Nemožnost odvolat poslance během mandátního období. Poslanec je zvolen na základě slibu, že bude hlasovat pro určitou politickou linii nebo jednotlivá opatření. V parlamentních systémech je však běžné, že se tyto sliby nedodržují, že se mění podle taktických potřeb stranické politiky. Často se proto stává, že politik v Parlamentu hlasuje pro jinou politiku, než pro kterou byl zvolen. Mezi volbami nemá občan žádnou možnost takovéto změny politické linie ovlivnit. Ve skutečné demokracii musí existovat možnost odvolat poslance i mezi volbami, přeje-li si to většina voličů v příslušném volebním obvodu.
6. Podle nynější Ústavy (a tak je tomu ve všech tak zvaně „demokratických“ státech) konfiskují straničtí politici, držící moc, peníze daňových poplatníků a vynakládají je podle vlastního uvážení, aniž se ptají, co by si občané ve skutečnosti přáli. Při tom z takto konfiskovaných peněz si sami mezi sebou určují vlastní - velmi vysoké - platy a řadu dalších výhod, které jim zajišťují příjmy vysoko převyšující průměrné příjmy těch, kteří to všechno financují (t.j. nás všech). Své platy neustále zvyšují, i když si ekonomická situace v zemi vynucuje úspory ve veřejném sektoru. Politici si počínají, jakoby daňové prostředky, které všichni platíme do společné pokladny, byly jejich soukromým majetkem. Avšak politici jsou jen volení zaměstnanci občanů. Zaměstnání politika je jediným zaměstnáním na světě, kde si zaměstnanci bez svolení zaměstnavatele sami určují své platy. Ve skutečné demokracii musí být platy politiků určovány jejich zaměstnavateli, t.j. občany samými, tak jak to navrhuje v Občanské ústavě (t.j. prostřednictvím *občanských komisí* - viz níže).

V nynějším systému, kde politiky nelze postihnout za to, jak nakládají s daňovými prostředky (jinak než eventuelním nezvolením v příštích volbách), dochází k beztrestnému plýtvání, korupci, tunelování, rozkrádání veřejného majetku - všemu tomu, čeho jsme od „Sametové revoluce“ svědky a proti čemu se opakovaně, ale bezvýsledně protestuje. Sociologické studie prováděné v západní Evropě a v severní Americe opět a opět ukazují, že tam, kde občané mají kontrolu nad veřejnými výdaji - jako na př. ve Švýcarsku, ale i třeba v Brazílii (Porto Alegre) - jsou daně mnohem nižší, veřejná správa je efektivnější a všichni (kromě zkorumpovaných politiků a byrokratů) se mají lépe. Můžeme směle tvrdit, že odhlasují-li si čeští občané námi navrženou ústavu, ušetří každý z nich každoročně na daních tisíce korun při stejných nebo vyšších příjmech.

OBECNĚ O NÁVRHU

Navrhovatelé této Občanské ústavy jsou sdruženi v české organizaci *Hnutí za přímou demokracií (HzPD)*. Kromě toho udržují pravidelné styky s podobnými organizacemi, skupinami i jednotlivci v celém západním světě, hlavně v USA a v Západní Evropě. Nejprve je ale třeba vyjasnit pojem *přímá demokracie*. Mnozí lidé, zejména ti, kteří se s tímto pojmem setkávají poprvé, mají nejasnou představu, že se tím myslí neustálé rozhodování všech o všem. Takto pojatá přímá demokracie by byla ovšem utopií a byla by vyloženě nežádoucí. To co máme na mysli my - a s námi většina účastníků světově neustále rostoucího hnutí - je ve skutečnosti *polopřímá demokracie*, která zachovává zastupitelské sbory i ostatní dosavadní struktury politického i státního systému na všech úrovních, ale doplňuje je institucemi a procedurami umožňujícími občanskou kontrolu i přímou účast občanů v rozhodovacím procesu. Proto také neusilujeme o úplné zrušení nyní platné Ústavy, nýbrž ji jen pozměňujeme a doplňujeme podle výše uvedených zásad. Zachováváme také dosavadní číslování článků a odstavců. Nedemokratická ustanovení dáváme do závorky a nahrazujeme je našimi návrhy vytištěnými tučným písmem. Toto uspořádání umožňuje čtenáři snadnou orientaci.

Při návrhu Občanské ústavy vycházíme z nejlepších tradic vzniku moderní demokracie. Máme na mysli jak myšlenky radikálních demokratů, jakým byl na př. francouzský filozof J.J.Rousseau, tak tradici boje za lidská a občanská práva trvajících od počátku novověku a probíhajících i nyní. Můžeme zde však jmenovat i dějiny konkrétních států, na př. dějiny Švýcarska a dokonce i USA. V politické praxi USA se v jejich počátcích začalo používat lidové hlasování - referenda - ale i *deliberace*, t.j. *rokování občanů o aktuálních otázkách*. Obě tyto procedury se odehrávaly v "městských shromážděních" (*town meetings*). Městská shromáždění bylo možno konat dokud byla města poměrně malá a projednávané otázky spíše místní. Brzy však byl tento systém radikálně omezen mocenskými elitami a volební právo žen a černochů bylo uzákoněno a stalo se prakticky použitelným až počátkem, resp. až v 60. letech 20. století. Nicméně obě základní demokratické procedury - referenda i deliberace - v USA nikdy zcela nezanikly. Právo na občanskou iniciativu a referendum existuje dnes v asi polovině amerických států. Internet umožnil obnovení praxe městských shromáždění (*electronic town meetings*). Kromě toho byla vyvinuta instituce občanských porot (*Citizen Juries*) provozovaných *Jeffersonovým střediskem pro demokratické procesy*. Pod patronací Hillary Clintonové byla také vyvinuta metoda vědeckého deliberativního průzkumu veřejného mínění (*scientific deliberative polling*). Jeden z jejích organizátorů byl Prof. *Ted Becker*, který, spolu s ředitelem Jeffersonova střediska, *Nedem Crosby*, se zúčastnil první mezinárodní konference o přímé demokracii v dějinách, uspořádané r.1998 českým HzPD v Příbrami.

V Evropě je klasickou zemí PD Švýcarsko. Nejsilnější a nejlépe organizované hnutí je však v Německu (*Mehr Demokratie e.V.*). V Evropě není deliberace dosud systematicky začleněna do procesu iniciativy a referenda. Organizace pro PD existují teď snad už ve všech evropských zemích a jsou volně sdruženy v síti *NDDIE (Network of Direct Democracy Initiatives in Europe)* inspirované zmíněnou Příbramskou konferencí. Mluví-li se v této síti o přímé demokracii, myslí se tím vlastně jen proces občanské iniciativy a referenda. Deliberace byla dosud zanedbávána. Pro evropské poměry ideální deliberativní procedura byla vyvinuta německým sociologem Prof. *Petrem Diennelem (Bürgergutachten* neboli *Planungszelle*, anglicky *Planning Cell*). *Občanské komise*, které zavádíme v návrhu Občanské ústavy, jsou *Dienelovy Planungszellen* pod názvem pro českou veřejnost srozumitelnějším. Tento deliberativní model je s velkým úspěchem používán v Německu už více než třicet let. V praxi byl použit i ve Španělsku. Je dobře znám v mezinárodní sociologické literatuře, a to i v zemích jako je Japonsko, Itálie, Jižní Korea, Turecko atd. Jak to funguje v praxi?

Občanské komise (model Planungszeile)

K projednání určité aktuální otázky je namátkou (losováním) vybráno 25 občanů. Nejsou tu žádné požadavky na vzdělání ani společenské postavení. V občanské komisi se tedy mohou sejit a společně diskutovat učitelé, zdravotní sestry, studenti, metaři, lékaři, zedníci - prostě kdokoliv. Zasedání trvá jeden pracovní týden (5 dnů). Po tu dobu jsou účastníci uvolněni při plném platu ze svého pracoviště. Zasedání je řízeno dvěma moderátory, vždy mužem a ženou. První 3 - 4 dny dostávají účastníci maximální množství informací od nezávislých expertů, kteří také odpovídají na otázky. Pátý den se účastníci nejdříve rozdělí do pěti kroužků o pěti lidech, kteří diskutují jim předložený problém a snaží se najít nejvhodnější řešení. Pak se sejdou všichni dohromady, srovnají výsledky svých diskusí a shodnou se na doporučení jak by se měl dotýčný problém řešit. Při tom je důležité pravidlo: *K prodiskutování téhož problému je vždy organizováno deset občanských komisí současně.* (V malých městech a obcích je nutné tento počet snížit úměrně jejich počtu obyvatel.) Náhodný výběr a znásobení skupin diskutujících odděleně od sebe tentýž problém zaručuje, že skupiny nemohou být zkorumpovány specifickými zájmy a že opravdu představují reprezentativní průřez celou společností. Nikdo nesmí zasedat v občanské komisi více než jednou v životě. Každý má samozřejmě právo odmítnout účast. V tom případě se povolá náhradník.

Zkušenosti: Zhodnocení výsledků zasedání desítek občanských komisí dochází vždy ke stejným závěrům:

1. Po získání odborných informací, poskytnutých vhodnou formou, proniknou účastníci, bez ohledu na vzdělání, do podstaty dotýčného problému ve stejné míře jako odborníci a jsou schopni formulovat kvalifikovaný posudek. Jejich posudek je vždy mnohem kvalifikovanější než jaký může být posudek členů Parlamentu, neboť poslanci musí zaujímat stanovisko k desítkám a stovkám problémů během velmi krátké doby. I při nejlepší vůli se proto zdaleka nemohou obeznámit s dotýčnou problematikou tak dobře jako účastníci občanské komise. Při hlasování jsou většinou odkázáni na doporučení svého stranického vedení, což ve skutečnosti koncentruje moc do rukou hrstky stranických předáků. Tato koncentrace moci se ještě dále zvyšuje přistoupením k Evropské Unii. Studie publikované v Západní Evropě ukazují, že návrhy zákonů přicházející z Bruselu procházejí národními parlamenty téměř bez diskuse a jsou automaticky schvalovány jako na běžícím pásu. Časová tíseň nic jiného nedovoluje. Občanské komise zapojují do deliberativní fáze legislativního procesu tisíce občanů a stávají se tak kontrolním a korektivním mechanismem celého systému.
2. Zkušenost rovněž ukazuje, znovu a znovu, že pocit společenské zodpovědnosti, který v účastnících občanských komisí touto účastí vzniká, vede k tomu, že dokáží odhlédnout od osobních zájmů, které by mohli při řešení některých problémů mít, a přinášejí doporučení vyjadřující zájem celé společnosti. I v tomto ohledu fungují občanské komise nesrovnatelně lépe než Parlament. Je všeobecně známo, že poslanci často podléhají korumpujícímu vlivu lobbyistů prosazujících úzké komerční nebo skupinové zájmy na úkor společnosti jako celku. Takový korumpující vliv je v občanských komisích vyloučen, poněvadž jejich náhodné složení eventuální vznik specifických zájmů předem znemožňuje.

Permanentní integrace občanských komisí do politického systému přináší mnohem hlubší změnu než pouhé uzákonění práva občanů na iniciativu a referendum. Tento požadavek nebyl dosud nikde na světě předložen k diskusi a hlasování. Naše Občanská ústava je první toho druhu v dějinách. Navazujeme tím nejen na již zmíněné americké i Evropské tradice z doby poměrně nedávné, nýbrž i na nejslavnější dobu naší historie - patnácté století, kdy Český národ dovedl po mnoho let vzdorovat nejsilnějším mocnostem oné doby. Byl to první pokus o reformu hluboce zkorumpované katolické církve. „Husitský král“ Jiřík z Poděbrad byl také

Hnutí za Přímou demokracií

prvním člověkem v dějinách, který přišel s myšlenkou spolku křesťanských panovníků proti Turkům a papežské moci, tedy jakéhosi embrya Organizace spojených národů, myšlenky uskutečněné teprve po staletích. Při vzniku samostatné Československé republiky bylo uvažováno o využití metod přímé demokracie, což ostatně předpokládala již washingtonská deklarace vyhlášená ČNR 18.10.1918 a obdobně i návrh naší první ústavy. Nyní jsme to opět my, Češi, kteří ukazujeme ostatním národům cestu reformy, pravděpodobně nezbytné pro zachování naší civilizace ohrožované drancováním přírody, terorismem a nekontrolovatelným šířením zbraní hromadného ničení.

Navrhovatelé:

Pavla Bařinová, občanská aktivistka

Ph.D. Jiří Polák, politolog a spisovatel, vydavatel bulletinu *Worldwide DD Newsletter*

PhDr. Milan Valach, Ph.D., univerzitní učitel a publicista, autor knihy *Svět na předělu*

Veronika Valachová, studentka politologie

V této skupině představují Dr.Milan Valach a Dr.Jiří Polák kvalifikaci na akademické úrovni, mezinárodní rozhled a bohaté životní zkušenosti; Pavla Bařinová reprezentuje zkušenosti zaměstnané ženy a angažované občanky; Veronika Valachová je představitelkou mladé, vzdělané a společensky angažované generace.

Proces přijetí Občanské ústavy si představujeme takto:

1. Fáze veřejných diskusí o tomto návrhu.

Budeme využívat všech nám dostupných možností k organizování veřejných diskusí, které by měly zapojit do vyhodnocování návrhu co největší počet občanů. Tato diskuse může samozřejmě vyústit v úpravu nebo i změny.

2. Souběžně usilujeme a budeme usilovat o zakládání sítě místních buněk přímých demokratů, kteří budou dále šířit a propagovat ideu transformace našeho státu ve skutečně demokratickou republiku občanů, propagovat a šířit návrh Občanské ústavy, usilovat o využití metod přímé demokracie v řešení místních problémů a tím konkrétně ukazovat praktický přínos přímé demokracie. Předpokládáme tedy vznik silného občanského hnutí, které si vynutí schválení takového zákona o referendu (či úpravu již schváleného), který umožní, aby občané sami v referendu hlasovali o přijetí této Občanské ústavy.

3. Fáze hlasování.

Definitivní text bude předložen veřejnosti ke schválení či zamítnutí v referendu.

Děkujeme předem za Vaše komentáře, kritiku i pozměňující návrhy. Naše adresy:

H_zPD

E-mail: pdemokracie@quick.cz

www.pdemokracie.ecn.cz

Návrh OBČANSKÉ ÚSTAVY ČESKÉ REPUBLIKY

(Návrh č. 1 z 30. června 2003)

Preambule

My, občané České republiky v Čechách, na Moravě a ve Slezsku, v čase rozvíjení samostatného českého státu, věrni všem tradicím státnosti zemí Koruny české i státnosti československé, odhodláni chránit a rozvíjet Českou republiku v duchu hodnot lidské důstojnosti, svobody a zodpovědnosti jako vlast rovnoprávných a odpovědných lidských bytostí, jež jediné jsou svobodnými občany, jako stát s opravdovou demokracií a spravedlností, rozhodnutí střežit, chránit a zachovat její přírodní prostředí a krásu v plném bohatství pro sebe i naše potomky, jakož i rozvíjet zděděné bohatství duchovní a kulturní, chtějící vytvořit rozumně fungující společnost a vycházející z Ústavy České republiky z r.1993, dáváme si tuto první skutečně Občanskou ústavu České republiky.

HLAVA PRVNÍ ZÁKLADNÍ USTANOVENÍ

Ústava, t.j. základní zákon platný pro všechny občany, může být pokládán za legitimní jen po schválení většinou občanů zúčastněných v referendu.

Důvodová zpráva

Obecná část

K dnešnímu dni platný Zákon č.1/1993 Sb., Ústava České republiky, přijatý v roce 1993 pouze Parlamentem, může být vzhledem k jeho obsahu považován pouze za ústavu provizorní. Toto ustanovení se opírá o Čl.2 (1) Ústavy České republiky č.1/1993 Sb., první věta: "Lid je zdrojem veškeré státní moci; vykonává ji prostřednictvím orgánů moci zákonodárné, výkonné a soudní." Podle tohoto principu si může lid sám přímo určit jakým způsobem bude moc vykonávat, jaké orgány za tím účelem vybuduje a jakými pravidly se budou tyto orgány řídit. V okamžiku, kdy bude návrh Občanské ústavy České republiky schválen v celostátním referendu, vstoupí v platnost a nahradí nyní platnou ústavu.

Šíření moderních telekomunikačních technologií, dříve telefonu, nyní internetu a dalších prostředků komunikace, vytváří bezprecedentní možnost rychlého a levného získávání informací, stejně jako rychlého a levného předávání vlastních stanovisek a názorů do komunikačních sítí. Tato skutečnost dává občanům historicky nebývalou možnost naplnit staletý demokratický sen o svobodě jako správě vlastních záležitostí, a to přímo občany samými.

Nezávisle na těchto skutečnostech se ukazuje, že idea zastupitelské demokracie je vnitřně rozporná. Politikové, kteří by měli jednat v zastoupení, z pověření a v zájmu občanů, stále častěji jednají v zájmu sebe samých a na ně napojených vlivných lobbyistických skupin. Demokracie se tak ocitá v ohrožení, a dříve vybojovaná práva jsou nyní ohrožena neustávajícími snahami o jejich okleštění.

Tento neblahý vývoj se ještě prohlubuje v souvislosti s působením gigantických nadnárodních monopolů, jejichž schopnost ovlivňovat, často přímo ovládat, politiky je enormní.

Hnutí za Přímou demokracii

Vstup ČR do Evropské unie a její další rozšiřování společně s posilováním pravomocí centrálních unijních orgánů jen ještě více vzdaluje moc od občanů a bere jim z rukou svobodu, kterou teprve před krátkou dobou opět získali.

Z těchto všech důvodů je možné a nutné rozšiřovat přímou kontrolu občanů nad politiky a jejich rozhodováním na všech úrovních (obecní, státní i evropské) a šířit metody přímého rozhodování občanů. Přímé rozhodování občanů je nejúčinnější nástroj boje proti korupci a k prosazování těch rozhodnutí, která jsou skutečně ku prospěchu většině z nich. Prakticky se potvrzuje teze, že *tam, kde přímo rozhodují občané, tam jsou veřejné prostředky vynakládány nejúspěšněji a nejefektivněji.*

Speciální část

Zákonodárná moc náleží Parlamentu, instituci lidové iniciativy a referenda, jakož i, v přesně definované oblasti, instituci občanských komisí. Organizace těchto dvou posledně jmenovaných institucí náleží nezávislému Úřadu pro referenda a občanské komise.

(Základem níže uvedeného textu je Ústava České republiky z r.1993. Přinášíme text této ústavy obyčejným písmem a text námi navrhovaných doplňků a změn tučným písmem. Věty Ústavy z r.1993, které navrhujeme změnit, nahradit, nebo vypustit přinášíme v závorce. Tento postup vychází ze stejného principu, na jehož základě byla postupně doplňována původní ústava Spojených Států Amerických.)

Čl. 1

- (1) Česká republika je svrchovaný, jednotný a demokratický právní stát založený na úctě k právům a svobodám člověka a občana.
- (2) Česká republika dodržuje závazky, které pro ni vyplývají z mezinárodního práva, **pokud neodporují ustanovením této Občanské ústavy. Ve sporných případech mají občané právo požadovat přezkoumání těchto závazků v Parlamentu, eventuelně i jejich předložení občanským komisím. Konečné rozhodnutí může být učiněno v celostátním referendu.**

Čl. 2

- (1) Lid je zdrojem veškeré státní moci; vykonává ji prostřednictvím orgánů moci zákonodárné, výkonné a soudní, **nebo přímo, prostřednictvím plebiscitu, lidové iniciativy a referenda, v přesně vymezené oblasti také prostřednictvím občanských komisí.**
- (2) (Ústavní zákon může stanovit, kdy lid vykonává státní moc přímo.) **Občanská ústava zaručuje lidu právo přímého výkonu státní moci, vyžádá-li si to lid podpisovou akcí, jejíž uspořádání získá podporu nejméně 1 % občanů České republiky. Podpisová akce musí být organizována občany bez finanční podpory úřadů a velkých soukromých nebo státních podniků. Podrobnosti stanoví zákon.**

Referendum je dvojího druhu:

- a) **Plebiscit, t.j. referendum vyhlášené vládou, parlamentem, nebo orgánem místní samosprávy.**
- b) **Lidové referendum, vyhlášené na základě iniciativy jednotlivého občana, skupiny občanů, nebo občanského hnutí.**

V obou případech stačí k přijetí navrhovaného opatření nadpoloviční podpora účastníků referenda.

Referenda je možné konat na úrovni celého státu (celostátní referendum), na úrovni regionu (krajské referendum), nebo na úrovni obcí, měst nebo městských

Hnutí za Přímou demokracii

částí (místní referendum). Referenda mohou být povinná (musí se konat v určitých zákonem nebo Ústavou stanovených případech), nebo nepovinná (ad hoc, iniciovaná subjekty k tomu oprávněnými).

- (3) Státní moc slouží všem občanům a lze ji uplatňovat jen v případech, v mezích a způsoby, které stanoví zákon.
- (4) Každý občan může činit, co není zákonem zakázáno, a nikdo nesmí být nucen činit, co zákon neukládá.

Čl. 3

Součástí ústavního pořádku České republiky je Listina základních práv a svobod.

Čl. 4

Základní práva a svobody jsou pod ochranou soudní moci.

Čl. 5

Politický systém je založen v **legislativní oblasti** na svobodném a dobrovolném vzniku a volné soutěži politických stran (respektujících základní demokratické principy a odmítajících násilí jako prostředek k prosazování svých zájmů.), **na občanské iniciativě a referendu podle Čl. 2, na přímé volbě hlavy státu všemi občany každých 5 let, na oddělení moci legislativní a výkonné a na nezávislé moci soudní. K udržování a změnám politického systému nesmí být používáno násilí. K násilným zákrokům je oprávněna jen policie v zákonem přísně vymezených případech. Každý zásah policie může být kontrolován občanskými komisemi.**

Čl. 6

Politická rozhodnutí vycházejí z vůle většiny vyjádřené svobodným hlasováním. Rozhodování většiny dbá ochrany menšin.

Čl. 7

Stát dbá o šetrné využívání přírodních zdrojů a ochranu přírodního bohatství. **Velké zásahy do přírodního prostředí jsou podřízeny kontrole občanskými komisemi.**

Čl. 8

Zaručuje se samospráva územních samosprávných celků.

Čl. 9

Ústava může být doplňována či měněna pouze ústavními zákony. **Tyto zákony musí být nejdříve projednány v občanských komisích a vstoupí v platnost jen po schválení v referendu.**

Změna podstatných náležitostí demokratického právního státu je nepřípustná.

Výkladem právních norem nelze oprávnit odstranění nebo ohrožení základů demokratického státu.

Čl. 10

Ratifikované a vyhlášené mezinárodní smlouvy o lidských právech a základních svobodách, jimiž je Česká republika vázána, jsou bezprostředně závazné (a mají přednost před zákonem) **pokud neodporují Občanské ústavě. Neodporují-li Občanské ústavě, mají přednost před zákonem.**

Čl. 10a

Hnutí za Přímou demokracii

- (1) Mezinárodní smlouvou mohou být některé pravomoci orgánů České republiky přeneseny na mezinárodní organizaci nebo instituci.
- (2) K ratifikaci mezinárodní smlouvy uvedené v odstavci 1 je třeba souhlasu Parlamentu, (nestanoví-li ústavní zákon, že k ratifikaci je třeba souhlasu daného v referendu.) **Občané si mohou vyžádat předběžné předložení takové smlouvy občanským komisím a referendu.**

Čl. 10b

Vláda pravidelně a předem informuje Parlament a **občany** o otázkách souvisejících se závazky vyplývajícími z členství České republiky v mezinárodní organizaci nebo instituci uvedené v čl. 10a.

(Komory Parlamentu) **Parlament** (se vyjadřují) **se vyjadřuje** k připravovaným rozhodnutím takové mezinárodní organizace nebo instituce způsobem, který stanoví (jejich jednací řády.) **jeho jednací řád.**

(Zákon o zásadách jednání a styku obou komor mezi sebou, jakož i navenek, může svěřit výkon působnosti komor podle odstavce 2 společnému orgánu komor.)

Čl. 11

Území České republiky tvoří nedílný celek, jehož státní hranice mohou být měněny jen ústavním zákonem.

Čl. 12

- (1) Nabývání a pozbývání státního občanství České republiky stanoví zákon.
- (2) Nikdo nemůže být proti své vůli zbaven státního občanství.

Čl. 13

Hlavním městem české republiky je Praha.

Čl. 14

Státními symboly České republiky jsou velký a malý státní znak, státní barvy, státní vlajka, vlajka prezidenta republiky, státní pečeť a státní hymna.

Státní symboly a jejich používání upraví zákon.

HLAVA DRUHÁ

MOC ZÁKONODÁRNÁ

Moc zákonodárná je nadřazena moci výkonné.

Čl. 15

- (1) Zákonodárná moc v České republice náleží Parlamentu a **celostátnímu referendu, v některých případech po projednání v občanských komisích. V případě rozdílného hlasování v Parlamentu a v referendu nabude platnosti výsledek hlasování v referendu.**
- (2) (Parlament je tvořen dvěma komorami a to Poslaneckou sněmovnou a Senátem.) **Parlament je jednokomorový.**

Čl. 16

- (1) (Poslanecká sněmovna) **Parlament** má 200 poslanců, kteří jsou voleni na dobu čtyř let.
- (2) (Senát má 81 senátorů, kteří jsou voleni na dobu 6 let. Každé dva roky se volí třetina senátorů.) (Celý bod 2 se vypouští.)

Hnutí za Přímou demokracii

Čl. 17

- (1) (Volby do obou komor) **Volby do Parlamentu** se konají ve lhůtě počínající třicátým dnem před uplynutím volebního období a končící dnem jeho uplynutí.
- (2) (Byla-li Poslanecká sněmovna rozpuštěna) **Byl-li Parlament rozpuštěn**, konají se volby do šedesáti dnů po (jejím) **jeho** rozpuštění.

Čl. 18

- (1) Volby do (Poslanecké sněmovny) **Parlamentu** se konají tajným hlasováním na základě všeobecného, rovného a přímého volebního práva, podle zásad (poměrného zastoupení) **většinového systému. V každém volebním obvodu je zvolen ten kandidát, který dostane nejvíce hlasů, a to bez ohledu zda kandiduje sám za sebe, za politickou stranu, nebo za občanské hnutí. Přesná pravidla určí volební zákon vypracovaný občanskými komisemi a schválený lidovým referendem.**
- (2) (Volby do Senátu se konají tajným hlasováním na základě všeobecného, rovného a přímého volebního práva, podle zásad poměrného zastoupení.) (Vypouští se)
- (3) Právo volit má každý občan České republiky, který dosáhl věku 18 let.

Čl. 19

- (1) Do (Poslanecké sněmovny) **Parlamentu** může být zvolen každý občan České republiky, který má právo volit a dosáhl věku 21 let.
- (2) (Do Senátu může být zvolen každý občan České republiky, který má právo volit a dosáhl věku 40 let.) (Vypouští se)
- (3) Mandát poslance (nebo senátora) vzniká zvolením.

Čl. 20

Další podmínky výkonu volebního práva, organizace voleb a rozsah soudního přezkumu stanoví zákon.

Čl. 21

(Nikdo nemůže být současně členem obou komor parlamentu.) (Vypouští se)

Čl. 22

- (1) S funkcí poslance (nebo senátora) je neslučitelný výkon úřadu prezidenta republiky, **člena vlády**, funkce soudce a další funkce, které stanoví zákon.
- (2) Dnem, kdy se poslanec (nebo senátor) ujal úřadu prezidenta republiky, nebo dnem, kdy se ujal funkce soudce nebo jiné funkce neslučitelné s funkcí poslance (nebo senátora) zaniká jeho mandát poslance (nebo senátora).

Čl. 23

- (1) Poslanec složí slib na první schůzi (Poslanecké sněmovny) **Parlamentu**, které se zúčastní.
- (2) (Senátor složí slib na první schůzi Senátu, které se zúčastní.) (Vypouští se)
- (3) Slib poslance (a senátora) zní: "Slibuji věrnost České republice. Slibuji, že budu zachovávat její Ústavu a zákony. Slibuji na svou čest, že svůj mandát budu vykonávat v zájmu všeho lidu, (a) podle svého nejlepšího vědomí a svědomí **a podle přání většiny mých voličů, kteří se na mne mohou kdykoli obrátit.**"

Čl. 24

Hnutí za Přímou demokracii

Poslanec (nebo senátor) se může svého mandátu vzdát prohlášením učiněným osobně na schůzi (komory, jejímž je členem) **Parlamentu**. Brání-li mu v tom závažné okolnosti, učiní tak způsobem stanoveným zákonem.

Čl. 25

Mandát poslance (nebo senátora) zaniká

- a) odepřením slibu nebo složením slibu s výhradou,
- b) uplynutím volebního období,
- c) vzdáním se mandátu
- d) ztrátou volitelnosti
- e) (u poslanců rozpuštěním Poslanecké sněmovny) **rozpuštěním Parlamentu**
- f) vznikem neslučitelnosti funkcí podle čl. 22
- g) **vyslovením nedůvěry v referendu iniciovaném nejméně takovým počtem voličů v příslušném volebním obvodu, který odpovídá minimálnímu počtu podpisů voličů předepsanému pro místní referendum v obci se stejným počtem voličů. Pro vyslovení nedůvěry stačí nadpoloviční většina účastníků takového referenda. Toto vyslovení nedůvěry se může konat nejčastěji jednou ročně, a to nejdříve jeden rok po nástupu poslance do funkce.**

Čl. 26

Poslanci (a senátoři) vykonávají svůj mandát osobně v souladu se svým slibem a nejsou přitom vázáni žádnými příkazy, **kromě přání svých voličů.**

Čl. 27

- (1) Poslance (ani senátora) nelze postihnout pro hlasování v (Poslanecké sněmovně) **Parlamentu** nebo v (jejích) **jeho** orgánech.
- (2) Za projevy učiněné v (Poslanecké sněmovně nebo Senátu) **Parlamentu** nebo v (jejich) **jeho** orgánech nelze poslance (nebo senátora) trestně stíhat. Poslanec (nebo senátor) podléhá jen disciplinární pravomoci (komory, jejímž je členem) **Parlamentu**.
- (3) (Za přestupky poslanec nebo senátor podléhá jen disciplinární pravomoci komory, jejímž je členem, pokud zákon nestanoví jinak.) **Za přestupky je poslanec postížitelný stejně jako kterýkoli jiný občan.**
- (4) (Poslance ani senátora nelze trestně stíhat bez souhlasu komory, jejímž je členem. Odepre-li komora souhlas, je trestní stíhání navždy vyloučeno.) **Pokud je poslanec zadržen za spáchání trestného činu, musí mu být umožněna účast na hlasování v Parlamentu do té doby, dokud není pravomocně odsouzen. V případě podezření ze zmanipulování trestního stíhání ze strany policie či soudu je Parlament oprávněn svým hlasováním toto stíhání zastavit až do vyjasnění celé záležitosti.**
- (5) (Poslance nebo senátora lze zadržet, jen byl-li dopaden při spáchání trestného činu nebo bezprostředně poté. Příslušný orgán je povinen zadržení ihned oznámit předsedovi komory, jejímž je zadržený členem; nedá-li předseda komory do 24 hodin od zadržení souhlas k odevzdání zadrženého soudu, je příslušný orgán povinen ho propustit. Na své první následující schůzi komora rozhodne o přípustnosti stíhání s konečnou platností.)
(Vypouští se)

Čl. 28

(Poslanec i senátor má právo odepřít svědectví o skutečnostech, které se dozvěděl v souvislosti s výkonem svého mandátu, a to i poté, kdy přestal být poslancem nebo senátorem.) **Při vyšetřování trestného činu nemá poslanec právo odepřít svědectví o skutečnostech, které se dozvěděl v souvislosti s výkonem svého mandátu.**

Čl. 29

- (1) (Poslanecká sněmovna volí a odvolává předsedu a místopředsedu Poslanecké sněmovny.)
- (2) (Senát volí a odvolává předsedu a místopředsedu Senátu.)

Parlament volí a odvolává předsedu a místopředsedu Parlamentu.

Čl. 30

- (1) Pro vyšetření věci veřejného zájmu může Poslanecká sněmovna zřídit vyšetřovací komisi, navrhne-li to nejméně pětina poslanců
- (2) Řízení před komisí upraví zákon.

Čl. 31

- (1) (Komory zřizují) **Parlament zřizuje** jako své orgány výbory a komise.
- (2) Činnost výborů a komisí upraví zákon.

Čl. 32

(Poslanec nebo senátor, který je členem vlády, nemůže být předsedou nebo místopředsedou Poslanecké sněmovny nebo Senátu ani členem parlamentních výborů, vyšetřovací komise nebo komisí.) **Žádný poslanec nesmí být současně členem vlády; žádný člen vlády nesmí být současně členem Parlamentu ani funkcionářem kterékoli politické strany.**

(Čl. 33)

- (1) (Dojde-li k rozpuštění Poslanecké sněmovny, přísluší Senátu přijímat zákonná opatření ve věcech, která nesnesou odkladu a vyžadovaly by jinak přijetí zákona.)
- (2) (Senátu však nepřísluší přijímat zákonné opatření ve věcech Ústavy, státního rozpočtu, státního závěrečného účtu, volebního zákona a mezinárodních smluv podle čl. 10.)
- (3) (Zákonné opatření může Senátu navrhnout jen vláda.)
- (4) (Zákonné opatření Senátu podepisuje předseda senátu, prezident republiky a předseda vlády; vyhláší se stejně jako zákony.)
- (5) (Zákonné opatření Senátu musí být schváleno Poslaneckou sněmovnou na její první schůzi. Neschválí-li je Poslanecká sněmovna, pozbývá další platnosti.)
(Celý tento článek se vypouští.)

Čl. 34

- (1) Zasedání (komor jsou stálá.) **Parlamentu je stálé.** Zasedání (Poslanecké sněmovny) **Parlamentu** svolává prezident republiky tak, aby bylo zahájeno nejpozději třicátý den po dni voleb; neučiní-li tak, sejde se (Poslanecká sněmovna) **Parlament** třicátý den po dni voleb.
- (2) Zasedání (komory) **Parlamentu** může být usnesením přerušeno. Celková doba, po kterou může být zasedání přerušeno, nesmí překročit sto dvacet dnů v roce.
- (3) V době přerušení zasedání může předseda (Poslanecké sněmovny nebo Senátu) **Parlamentu** svolat (komoru) **Parlament** ke schůzi před stanoveným termínem. Učiní tak vždy, požádá-li jej o to prezident republiky, vláda nebo nejméně pětina členů (komory) **Parlamentu**.
- (4) Zasedání (Poslanecké sněmovny) **Parlamentu** končí uplynutím (jejího) **jeho** volebního období nebo (jejím) **jeho** rozpuštěním.

Čl. 35

- (1) (Poslaneckou sněmovnu) **Parlament** může rozpustit prezident republiky, jestliže

Hnutí za Přímou demokracii

- a) (Poslanecká sněmovna) **Parlament** nevyslovil(a) důvěru nově jmenované vládě (jejíž předseda byl prezidentem republiky jmenován na návrh předsedy Poslanecké sněmovny),
 - b) (Poslanecká sněmovna) **Parlament** se neusnese do tří měsíců o vládním návrhu zákona, s jehož projednáním spojila vláda otázku důvěry,
 - c) zasedání (Poslanecké sněmovny) **Parlamentu** bylo přerušeno po dobu delší, než je přípustné,
 - d) (Poslanecká sněmovna) **Parlament** nebyl(a) po dobu delší tří měsíců způsobil(á)ý se usnášet, ačkoliv nebylo (její) **jeho** zasedání přerušeno a ačkoliv byl(a) v té době opakovaně svolán(a) ke schůzi.
- (2) (Poslaneckou sněmovnu) **Parlament** nelze rozpustit tři měsíce před skončením (jejího) **jeho** volebního období.

Čl. 36

Schůze (komor) **Parlamentu** jsou veřejné. Veřejnost (může být vyloučena jen za podmínek stanovených zákonem) **nesmí být nikdy vyloučena.**

(Čl. 37)

- (1) (Společnou schůzi komor svolává předseda Poslanecké sněmovny.)
- (2) (Pro jednání společné schůze komor platí jednací řád Poslanecké sněmovny.)
(vypouští se)

Čl. 38

- (1) Člen vlády má právo účastnit se schůzí (obou komor) **Parlamentu**, (jejich) **jeho** výborů a komisí. Udělí se mu slovo, kdykoliv o to požádá.
- (2) Člen vlády je povinen osobně se dostavit do schůze (Poslanecké sněmovny) **Parlamentu** na základě (jejího) **jeho** usnesení. To platí i o schůzi výboru, komise nebo vyšetřovací komise, kde však se člen vlády může dát zastupovat svým náměstkem nebo jiným členem vlády, není-li výslovně požadována jeho osobní účast.

Čl. 39

- (1) (Komory jsou způsobilé) **Parlament je způsobilý** usnášet se za přítomnosti alespoň jedné třetiny svých členů.
- (2) K přijetí usnesení (komory) **Parlamentu** je třeba souhlasu nadpoloviční většiny přítomných poslanců (nebo senátorů), nestanoví-li Ústava jinak.
- (3) K přijetí usnesení o vyhlášení válečného stavu a k přijetí usnesení o souhlasu s vysláním ozbrojených sil České republiky mimo území České republiky nebo s pobytem ozbrojených sil jiných států na území České republiky, jakož i k přijetí usnesení o účasti České republiky v obranných systémech mezinárodní organizace, jíž je Česká republika členem, je třeba souhlasu (nadpoloviční většiny všech poslanců a nadpoloviční většiny všech senátorů) **nadpoloviční většiny občanů účastníků se celostátního referenda o této otázce. Požaduje-li to Ústavou stanoveným způsobem občanská iniciativa, jsou úřady kromě toho povinny předložit tuto otázku k předběžnému projednání v občanských komisích.**
- (4) K přijetí ústavního zákona a souhlasu s ratifikací mezinárodní smlouvy uvedené v čl. 10a odst. 1 je třeba souhlasu třípětinové většiny všech poslanců (a třípětinové většiny přítomných senátorů).

Čl. 40

Hnutí za Přímou demokracii

- (1) K přijetí volebního zákona (a zákona o zásadách jednání a styku obou komor mezi sebou, jakož i navenek) a zákona o jednacím řádu (Senátu, je třeba, aby byl schválen Poslaneckou sněmovnou a Senátem) **Parlamentu je třeba, aby byl předběžně projednán v občanských komisích a pak schválen nadpoloviční většinou občanů účastníků celostátního referenda.**
- (2) **Veškeré hlasování poslanců je veřejné a činí se o něm veřejně přístupný zápis, z nějž je patrné, jak který poslanec hlasoval.**

Čl. 41

- (1) Návrhy zákonů se podávají (Poslanecké sněmovně) **Parlamentu.**
- (2) Návrh zákona může podat poslanec, skupina poslanců, (Senát,) vláda, **jednotlivý občan nebo skupina občanů, získají-li podporu nejméně 1% oprávněných voličů,** nebo zastupitelstvo vyššího územního samosprávného celku.

Čl. 42

- (1) Návrh zákona o státním rozpočtu a návrh státního závěrečného účtu podává vláda.
- (2) Tyto návrhy projednává na veřejné schůzi a usnáší se na nich (jen Poslanecká sněmovna) **Parlament. Na základě občanské iniciativy podle ustanovení Čl. 2 Občanské ústavy může být toto usnesení předloženo speciální občanské kontrolní komisi.**

(Čl. 43) (Celý tento článek je v Občanské ústavě neplatný.)

- (1) Parlament rozhoduje o vyhlášení válečného stavu, je-li Česká republika napadena, nebo je-li třeba plnit mezinárodní smluvní závazky o společné obraně proti napadení.
- (2) Parlament rozhoduje o účasti České republiky v obranných systémech mezinárodní organizace, jíž je Česká republika členem.
- (3) Parlament vyslovuje souhlas
 - a) s vysláním ozbrojených sil České republiky mimo území České republiky,
 - b) s pobytem ozbrojených sil jiných států na území České republiky, nejsou-li taková rozhodnutí vyhrazena vládě.
- (4) Vláda rozhoduje o vyslání ozbrojených sil České republiky mimo území České republiky a o pobytu ozbrojených sil jiných států na území České republiky, a to nejdéle na dobu 60 dnů, jde-li o
 - a) plnění závazků z mezinárodních smluv o společné obraně proti napadení,
 - b) účast na mírových operacích podle rozhodnutí mezinárodní organizace, jíž je Česká republika členem, a to se souhlasem přijímacího státu,
 - c) účast na záchranných pracích při živelných pohromách, průmyslových nebo ekologických haváriích.
- (5) Vláda dále rozhoduje
 - a) o průjezdu ozbrojených sil jiných států přes území České republiky nebo o jejich přeletu nad územím České republiky,
 - b) o účasti ozbrojených sil České republiky na vojenských cvičeních mimo území České republiky a o účasti ozbrojených sil jiných států na vojenských cvičeních na území České republiky.
- (6) O rozhodnutích podle odstavců 4 a 5 informuje vláda neprodleně obě komory Parlamentu. Parlament může rozhodnutí vlády zrušit; ke zrušení rozhodnutí vlády postačuje nesouhlasné usnesení jedné z komor přijaté nadpoloviční většinou všech členů komory.

(Celý tento článek se vypouští a nahrazuje se následujícím textem:)

Hnutí za Přímou demokracii

- (1) Vyhlášení válečného stavu je-li Česká republika napadena nebo je-li třeba plnit mezinárodní smluvní závazky podléhá schválení urychleně zorganizovaným celostátním referendem. V případě naléhavé potřeby je vláda oprávněna jednat samostatně s tím, že každé její rozhodnutí, spadající pod tento článek, musí být dodatečně schváleno hlasováním občanů, a to nejdéle do tří měsíců od učinění daného rozhodnutí. Pokud toto rozhodnutí vlády není v referendu schváleno či k referendu vůbec nedojde, je po uplynutí těchto tří měsíců neplatné a nezákonné. Výjimku představuje pouze stav, kdy by vláda byla již vnější silou učiněna neakceschopnou či území státu bylo obsazeno nepřátelskou mocí nebo tak poškozeno, že by provedení referenda bylo technicky nemožné.
- (2) Celostátní referendum rozhoduje o účasti České republiky v obranných systémech a v mezinárodních organizacích, jejichž členem se má Česká republika stát.
- (3) Celostátní referendum vyslovuje souhlas
 - a) s vysláním ozbrojených sil České republiky mimo území České republiky,
 - b) s pobytem ozbrojených sil jiných států na území České republiky, oboje nejdéle na dobu 6 měsíců.
- (4) Celostátní referendum rozhoduje o vyslání ozbrojených sil České republiky mimo území České republiky a o pobytu ozbrojených sil jiných států na území České republiky, a to nejdéle na dobu 6 měsíců jde-li o
 - a) plnění závazků z mezinárodních smluv o společné obraně proti napadení,
 - b) účast na mírových operacích podle rozhodnutí mezinárodní organizace, jíž je Česká republika členem, a to se souhlasem přijímajícího státu.
 - c) Pro účast na záchranných pracích při živelných pohromách, průmyslových nebo ekologických haváriích stačí rozhodnutí Parlamentu nebo vlády.
- (5) Celostátní referendum dále rozhoduje
 - a) o průjezdu ozbrojených sil jiných států přes území České republiky nebo o jejich přeletu nad územím České republiky,
 - b) o účasti ozbrojených sil České republiky na vojenských cvičeních mimo území České republiky a o účasti ozbrojených sil jiných států na vojenských cvičeních na území České republiky.
 - c) Body a) a b) tohoto článku neplatí, pokud uvedené skutečnosti vyplývají z plnění mezinárodních smluv již v referendu schválených.
- (6) O rozhodnutích podle odstavců 4 a 5 informuje vláda neprodleně Parlament. Parlament nemůže zrušit žádné rozhodnutí učiněné v celostátním referendu.

Čl. 44

- (1) Vláda má právo vyjádřit se ke všem návrhům zákonů.
- (2) Nevyjádří-li se vláda do třiceti dnů od doby, kdy jí byl návrh zákona doručen, platí, že se vyjádřila kladně.
- (3) Vláda je oprávněna žádat, aby (Poslanecká sněmovna) **Parlament** skončil(a) projednávání vládního návrhu zákona do tří měsíců od jeho předložení, pokud s tím vláda spojí žádost o vyslovení důvěry.

(Čl. 45)

(Návrh zákona, se kterým Poslanecká sněmovna vyslovila souhlas, postoupí Poslanecká sněmovna Senátu bez zbytečného odkladu.)

(vypouští se)

(Čl. 46)

- (1) (Senát projedná návrh zákona a usnese se k němu do třiceti dnů od jeho postoupení.)

Hnutí za Přímou demokracii

- (2) (Senát svým usnesením návrh zákona schválí nebo zamítne nebo vrátí Poslanecké sněmovně s pozměňovacími návrhy anebo vyjádří vůli nezabývat se jím.)
- (3) (Jestliže se Senát nevyjádří ve lhůtě podle odstavce 1. Platí, že je návrh zákona přijat.)
(vypouští se)

Čl. 47)

- (1) (Jestliže Senát návrh zákona zamítne, hlasuje o něm Poslanecká sněmovna znovu. Návrh zákona je přijat, jestliže je schválen nadpoloviční většinou všech poslanců.)
- (2) (Jestliže Senát návrh zákona vrátí Poslanecké sněmovně s pozměňovacími návrhy, hlasuje o něm Poslanecká sněmovna ve znění schváleném Senátem. Jejím usnesením je návrh zákona přijat.)
- (3) (Jestliže Poslanecká sněmovna neschválí návrh zákona ve znění schváleném Senátem, hlasuje znovu o návrhu zákona ve znění, ve kterém byl postoupen Senátu. Návrh zákona je přijat, jestliže je schválen nadpoloviční většinou všech poslanců.)
- (4) (Pozměňovací návrhy nejsou při projednávání zamítnutého nebo vráceného návrhu zákona v Poslanecké sněmovně přípustné.)
(vypouští se)

Čl. 48)

(Jestliže Senát vyjádří vůli nezabývat se návrhem zákona, je tímto usnesením návrh zákona přijat.) (vypouští se)

Čl. 49

- (1) Mezinárodní smlouvy, vyžadující souhlas Parlamentu, schvaluje Parlament obdobně jako návrhy zákonů.
- (2) Souhlas Parlamentu vyžadují smlouvy o lidských právech a základních svobodách, politické smlouvy a hospodářské smlouvy všeobecné povahy, jakož i smlouvy, k jejichž provedení je třeba zákona.

Čl. 50

- (1) Prezident republiky má právo vrátit přijatý zákon s výjimkou zákona ústavního, s odůvodněním do patnácti dnů ode dne, kdy mu byl postoupen.
- (2) O vráceném zákonu hlasuje Poslanecká sněmovna znovu. Pozměňovací návrhy (nejsou) **jsou** přípustné. Jestliže Poslanecká sněmovna setrvá na vráceném zákonu nadpoloviční většinou všech poslanců, zákon se vyhlásí. Jinak platí, že zákon nebyl přijat.

Čl. 51

Přijaté zákony podepisuje předseda (Poslanecké sněmovny) **Parlamentu a** prezident republiky (a předseda vlády).

Čl. 52

K platnosti zákona je třeba, aby byl vyhlášen. Způsob vyhlášení stanoví zákon. Totéž platí o mezinárodních smlouvách schválených Parlamentem.

Čl. 53

- (1) Každý poslanec má právo interpelovat vládu nebo její členy ve věcech jejich působnosti.
- (2) Interpelovaní členové vlády odpovědí na interpelaci do třiceti dnů ode dne jejího podání.

Čl. 53A

Instituce občanských komisí.

Hlavní zásady: Občanské komise mají jen poradní funkci. Rozhodování se provádí jen v zastupitelských sborech jakým je na př. Parlament a v referendu. Výjimku tvoří jednou za rok svolávané administrativní občanské komise, které s konečnou platností stanovují výši platů a ostatních materiálních výhod pro politiky na všech úrovních a pro vyšší státní úředníky. Platí tu zásada, že politici i úředníci jsou zaměstnanci občanů - daňových poplatníků - a že tudíž jejich platy musí být určovány reprezentanty zaměstnavatele jak se děje na všech ostatních pracovištích. Vlastní platy a výhody, financované z daní, si nesmí politici určovat sami a nesmí ani sami přidělovat prostředky na platy a výhody úředníků. Toto právo je vyhrazeno občanům prostřednictvím jejich náhodně vybraných reprezentantů v občanských komisích.

HLAVA TŘETÍ - MOC VÝKONNÁ

Moc výkonná je podřízena moci zákonodárné

Čl. 54

- (1) Prezident republiky je hlavou státu.
- (2) Prezidenta republiky volí (Parlament na společné schůzi obou komor) **přímo všichni občané České republiky, kteří mají právo volit do Parlamentu.**
- (3) Prezident republiky (není z výkonu své funkce odpovědný) **je z výkonu své funkce odpovědný, podle platných zákonů, občanům a Parlamentu.**

Čl. 55

Prezident republiky se ujímá úřadu složením slibu. Volební období prezidenta republiky trvá pět let a začíná složením slibu.

Čl. 56

Volba se koná v posledních třiceti dnech volebního období úřadujícího prezidenta republiky. Uvolní-li se úřad prezidenta republiky, koná se volba do třiceti dnů.

Čl. 57

- (1) (Prezidentem republiky může být zvolen občan, který je volitelný do Senátu.)
- (2) Nikdo nemůže být zvolen více než dvakrát za sebou.

Čl. 58

- (1) Navrhovat kandidáta je oprávněn(o nejméně deset poslanců nebo deset senátorů.) **kterýkoli občan, skupina občanů nebo organizace, získá-li pro jeho kandidaturu podpisy 1 procenta oprávněných voličů.**
- (2) Prezidentem republiky je zvolen kandidát, který získal (nadpoloviční většinu hlasů všech poslanců i nadpoloviční většinu hlasů všech senátorů) **největší počet odevzdaných hlasů.**
- (3) (Nezíská-li žádný z kandidátů nadpoloviční většinu hlasů všech poslanců a všech senátorů, koná se do čtrnácti dnů druhé kolo volby.)
- (4) (Do druhého kola postupuje kandidát, který získal nejvyšší počet hlasů v Poslanecké sněmovně, a kandidát, který získal nejvyšší počet hlasů v Senátu.)
- (5) Je-li více kandidátů, kteří získali stejný (nejvyšší) počet hlasů (v Poslanecké sněmovně, nebo více kandidátů, kteří získali stejný nejvyšší počet hlasů v Senátu, sečtou se hlasy odevzdané pro ně v obou komorách. Do druhého kola postupuje kandidát, který takto získal nejvyšší počet hlas.), **rozhodne mezi nimi hlasování v druhém kole.**
- (6) (Zvolen je kandidát, který získal nadpoloviční většinu hlasů přítomných poslanců i nadpoloviční většinu hlasů přítomných senátorů.)

Hnutí za Přímou demokracii

- (7) Nebyl-li prezident republiky zvolen ani ve druhém kole, koná se do čtrnácti dnů třetí kolo. (volby, v němž je zvolen ten z kandidátů druhého kola, který získal nadpoloviční většinu hlasů přítomných poslanců a senátorů.)
- (8) Nebyl-li prezident zvolen ani ve třetím kole, konají se nové volby.

Čl. 59

- (1) Prezident republiky složí slib do rukou předsedy (Poslanecké sněmovny na společné schůzi obou komor.) **Parlamentu.**
- (2) Slib prezidenta republiky zní: "Slibuji věrnost České republice. Slibuji, že budu zachovávat její Ústavu a zákony. Slibuji na svou čest, že svůj úřad budu zastávat v zájmu všeho lidu a podle svého nejlepšího vědomí a svědomí."

Čl. 60

Odmítne-li prezident republiky složit slib, nebo složí-li slib s výhradou, hledí se na něho, jako by nebyl zvolen.

Čl. 61

- a) Prezident republiky se může vzdát svého úřadu do rukou předsedy (Poslanecké sněmovny) **Parlamentu.**
- b) **Prezident republiky může být odvolán hlasováním občanů v referendu konaném na základě občanské iniciativy podle Zákona o referendu. Toto hlasování se může konat nejvíce jednou za dva roky, a to nejdříve jeden rok od nástupu prezidenta do funkce.**

Čl. 62

Prezident republiky

jmenuje a odvolává (předsedu a další členy vlády) **vládu** a přijímá (jejich demisi) **demisi jejích členů** (odvolává vládu a přijímá její demisi), svolává zasedání (Poslanecké sněmovny) **Parlamentu**, rozpouští (Poslaneckou sněmovnu) **Parlament**, pověřuje vládu, jejíž demisi přijal nebo kterou odvolal, vykonáváním jejích funkcí prozatímně až do jmenování nové vlády, jmenuje soudce Ústavního soudu, jeho předsedu a místopředsedy, jmenuje ze soudců předsedu a místopředsedy Nejvyššího soudu, odpouští a zmírňuje tresty uložené soudem, (nařizuje, aby se trestní řízení nezahajovalo, a bylo-li zahájeno, aby se v něm nepokračovalo, a zahazuje odsouzení), má právo vrátit Parlamentu přijatý zákon s výjimkou zákona ústavního, podepisuje zákony, jmenuje prezidenta a viceprezidenta Nejvyššího kontrolního úřadu, jmenuje členy Bankovní rady České národní banky.

Čl. 63

- (1) Prezident republiky dále
 - a) zastupuje stát navenek,
 - b) sjednává a ratifikuje mezinárodní smlouvy; sjednávání mezinárodních smluv může přenést na vládu nebo s jejím souhlasem na její jednotlivé členy,
 - c) je vrchním velitelem ozbrojených sil,
 - d) přijímá vedoucí zastupitelských misí,
 - e) pověřuje a odvolává vedoucí zastupitelských misí,
 - f) vyhlašuje volby do (Poslanecké sněmovny a do Senátu) **Parlamentu,**

Hnutí za Přímou demokracii

- g) jmenuje a povyšuje generály,
 - h) propůjčuje a uděluje státní vyznamenání, nezmocní-li k tomu jiný orgán,
 - i) jmenuje soudce,
 - j) má právo udělovat amnestii.
- (2) Prezidentovi republiky přísluší vykonávat i pravomoci, které nejsou výslovně v ústavním zákoně uvedeny, stanoví-li tak zákon.
 - (3) Rozhodnutí prezidenta republiky vydané podle odstavců 1 a 2 vyžaduje ke své platnosti spolupodpis (předsedy vlády nebo jím pověřeného člena vlády) **člena vlády, který je vedoucím příslušného resortu.**
 - (4) Za rozhodnutí prezidenta republiky, které vyžaduje spolupodpis (předsedy vlády nebo) člena vlády, odpovídá vláda.

Čl. 64

Prezident republiky má právo účastnit se schůzí (obou komor) Parlamentu, (jejich) **jeho** výborů a komisí. Udělí se mu slovo, kdykoliv o to požádá.

Prezident republiky (má právo účastnit se schůzí vlády, vyžádat si od vlády a jejích členů zprávy a projednávat s vládou nebo s jejími členy otázky, které patří do jejich působnosti.) **je předsedou vlády a řídí její zasedání.**

Čl. 65

- (1) Prezidenta republiky (nelze zadržet, trestně stíhat ani stíhat pro přešlepek nebo jiný správní delikt.) **lze zadržet a trestně stíhat jako kteréhokoli občana.**
- (2) Prezident republiky může být stíhán pro velezradu, a to před Ústavním soudem na základě žaloby (Senátu) **Parlamentu**. Trestem může být ztráta prezidentského úřadu a způsobilosti jej znovu nabýt.
- (3) (Trestní stíhání pro trestné činy spáchané po dobu výkonu funkce prezidenta republiky je navždy vyloučeno.)

Čl. 66

Uvolní-li se úřad prezidenta republiky a nový prezident republiky ještě není zvolen nebo nesložil slib, rovněž nemůže-li prezident republiky svůj úřad ze závažných důvodů vykonávat (a usnese-li se na tom Poslanecká sněmovna a Senát), přísluší výkon funkce podle čl. 63 odst. 1 písm. a), b), c), d), h), i), j), čl. 63 odst. 2 předsedovi (vlády) **Parlamentu**. Předsedovi (Poslanecké sněmovny) **Parlamentu** přísluší (v době, kdy předseda vlády vykonává vymezené funkce prezidenta republiky) **také** výkon funkcí prezidenta republiky podle čl. 62 písm. a), b), c), d), e), k); (uvolní-li se úřad prezidenta republiky v době, kdy je Poslanecká sněmovna rozpuštěna, přísluší výkon těchto funkcí předsedovi Senátu.) **pokud nemůže být funkce prezidenta republiky převzata předsedou Parlamentu, přísluší tato funkce nejbližšímu zástupci předsedy Parlamentu.**

Vláda

Čl. 67

- (1) Vláda je vrcholným orgánem výkonné moci.
- (2) Vláda se skládá z (předsedy vlády, místopředsedů vlády a ministrů) **prezidenta republiky, jeho náměstků a ministrů - vedoucích jednotlivých resortů.**

Čl. 68

Vláda je odpovědna (Poslanecké sněmovně) **Parlamentu.**

Hnutí za Přímou demokracii

(Předsedu vlády jmenuje prezident republiky a na jeho návrh jmenuje ostatní členy vlády a pověřuje je řízením ministerstev nebo jiných úřadů.) **Prezident republiky jmenuje své náměstky a ministry - vedoucí jednotlivých resortů.**

Vláda předstoupí do třiceti dnů po svém jmenování před (Poslaneckou sněmovnu) **Parlament** a požádá (ji) **jej** o vyslovení důvěry.

Pokud nově jmenovaná vláda nezíská v (Poslanecké sněmovně) **Parlamentu** důvěru, postupuje se **znovu** podle odstavců 2 a 3. Jestliže ani takto jmenovaná vláda nezíská důvěru (Poslanecké sněmovny) **Parlamentu, jmenuje prezident republiky** (předsedu vlády na návrh předsedy Poslanecké sněmovny) **opět novou vládu. Proces se opakuje tak dlouho, až nová vláda získá důvěru Parlamentu. Totéž platí pro jmenování jednotlivých členů vlády.**

(V ostatních případech prezident republiky jmenuje a odvolává na návrh předsedy vlády ostatní členy vlády a pověřuje je řízením ministerstev nebo jiných úřadů.)

Čl. 69

(1) Člen vlády skládá slib do rukou prezidenta republiky.

(2) Slib člena vlády zní: "Slibuji věrnost České republice. Slibuji, že budu zachovávat její Ústavu a zákony a uvádět je v život. Slibuji na svou čest, že budu zastávat svůj úřad svědomitě a nezneužiji svého postavení."

Čl. 70

Člen vlády nesmí vykonávat činnosti, jejichž povaha odporuje výkonu jeho funkce.

Čl. 71

Vláda může předložit (Poslanecké sněmovně) **Parlamentu** žádost o vyslovení důvěry.

Čl. 72

(1) (Poslanecká sněmovna) **Parlament** může vyslovit vládě nedůvěru.

(2) Návrh na vyslovení nedůvěry vládě projedná (Poslanecká sněmovna) **Parlament**, jen je-li podán písemně nejméně padesáti poslanci. K přijetí návrhu je třeba souhlasu nadpoloviční většiny všech poslanců.

Čl. 73

(1) (Předseda vlády) **Vláda i její jednotliví členové** (podává) **podávají** demisi do rukou prezidenta republiky. (Ostatní členové vlády podávají demisi do rukou prezidenta republiky prostřednictvím předsedy vlády.)

(2) Vláda podá demisi, jestliže (Poslanecká sněmovna zamítla) **Parlament zamítl** její žádost o vyslovení důvěry nebo jestliže jí vyslovil(a) nedůvěru. Vláda podá demisi vždy po ustavující schůzi nově zvoleného (Poslanecké sněmovny) **Parlamentu**.

(3) Podá-li vláda demisi podle odstavce 2, prezident republiky demisi přijme.

(Čl. 74)

(Prezident republiky odvolá člena vlády, jestliže to navrhne předseda vlády.)

Čl. 75

Prezident republiky odvolá vládu, která nepodala demisi, ačkoliv ji byla povinna podat.

Čl. 76

(1) Vláda rozhoduje ve sboru.

(2) K přijetí usnesení vlády je třeba souhlasu nadpoloviční většiny všech jejích členů.

Čl. 77)

- (1) (Předseda vlády organizuje činnost vlády, řídí její schůze, vystupuje jejím jménem a vykonává další činnosti, které jsou mu svěřeny Ústavou nebo jinými zákony.)
- (2) (Předsedu vlády zastupuje místopředseda vlády nebo jiný pověřený člen vlády.)

Čl. 78

K provádění zákona a v jeho mezích je vláda oprávněna vydávat nařízení. (Nařízení podepisuje předseda vlády a příslušný člen vlády.)

Čl. 79

- (1) Ministerstvo a jiné správní úřady lze zřídit a jejich působnost stanovit pouze zákonem.
- (2) Právní poměry, **kromě platů v kategoriích stanovených Ústavou**, státních zaměstnanců v ministerstvech a jiných správních úřadech upravuje zákon.
- (3) Ministerstva, jiné správní úřady a orgány územní samosprávy mohou na základě a v mezích zákona vydávat právní předpisy, jsou-li k tomu zákonem zmocněny.

Čl. 80

- (1) Státní zastupitelství zastupuje veřejnou žalobu v trestním řízení; vykonává i další úkoly, stanoví-li tak zákon.
- (2) Postavení a působnost státního zastupitelství stanoví zákon.

HLAVA ČTVRTÁ MOC SOUDNÍ

Čl. 81

Soudní moc vykonávají jménem republiky nezávislé soudy.

Čl. 82

- (1) Soudci jsou při výkonu své funkce nezávislí. Jejich nestrannost nesmí nikdo ohrožovat.
- (2) Soudce nelze proti jeho vůli odvolat nebo přeložit k jinému soudu; výjimky vyplývající zejména z kárné odpovědnosti stanoví zákon.
- (3) Funkce soudce není slučitelná s funkcí prezidenta republiky, člena Parlamentu ani s jakoukoli funkcí ve veřejné správě; zákon stanoví se kterými dalšími činnostmi je výkon soudcovské funkce neslučitelný.

Ústavní soud

Čl. 83

Ústavní soud je soudním orgánem ochrany ústavnosti.

Čl. 84

- (1) Ústavní soud se skládá z 15 soudců, kteří jsou jmenováni na dobu deseti let.
- (2) Soudce Ústavního soudu jmenuje prezident republiky se souhlasem (Senátu) **Parlamentu**.
- (3) Soudcem Ústavního soudu může být jmenován bezúhonný občan, (který je volitelný do Senátu) který má vysokoškolské právnické vzdělání a byl nejméně deset let činný v právnickém povolání.

Čl. 85

Hnutí za Přímou demokracii

- (1) Složením slibu do rukou prezidenta republiky se soudce Ústavního soudu ujímá své funkce.
- (2) Slib soudce Ústavního soudu zní: "Slibuji na svou čest a svědomí, že budu chránit neporušitelnost přirozených práv člověka a práv občana, řídit se ústavními zákony a rozhodovat podle svého nejlepšího přesvědčení nezávisle a nestranně."
- (3) Odmítne-li soudce složit slib nebo složí-li slib s výhradou, hledí se na něho jako by nebyl jmenován.

Čl. 86

(Soudce Ústavního soudu nelze trestně stíhat bez souhlasu Senátu. Odepře-li Senát souhlas, je trestní stíhání navždy vyloučeno.) **Soudce Ústavního soudu lze trestně stíhat jako kteréhokoli jiného občana.**

(Soudce Ústavního soudu lze zadržet jen, byl-li dopaden při spáchání trestného činu, anebo bezprostředně poté. Příslušný orgán je povinen zadržení ihned oznámit předsedovi Senátu. Nedá-li předseda Senátu do 24 hodin od zadržení souhlas k odevzdání zadrženého soudu, je příslušný orgán povinen ho propustit. Na své první následující schůzi Senát rozhodne o přípustnosti trestního stíhání s konečnou platností.) **Soudce Ústavního soudu lze zadržet, věznit a soudit podle stejných pravidel, která platí pro kteréhokoli jiného občana.**

(Soudce Ústavního soudu má právo odepřít svědectví o skutečnostech, které se dozvěděl v souvislosti s výkonem své funkce, a to i poté, kdy přestal být soudcem Ústavního soudu.) **Soudce Ústavního soudu nemá právo odepřít svědectví o čemkoli, co může být důležité při vyšetřování trestného činu. V žádné oblasti veřejného života nemá soudce Ústavního soudu privilegia oproti ostatním občanům.**

Čl. 87

(1) Ústavní soud rozhoduje

- a) o zrušení zákonů nebo jejich jednotlivých ustanovení, jsou-li v rozporu s ústavním pořádkem,
- b) o zrušení jiných právních předpisů nebo jejich jednotlivých ustanovení, jsou-li v rozporu s ústavním pořádkem nebo zákonem,
- c) o ústavní stížnosti orgánů územní samosprávy proti nezákonnému zásahu státu,
- d) o ústavní stížnosti proti pravomocnému rozhodnutí a jinému zásahu orgánů veřejné moci do ústavně zaručených základních práv a svobod,
- e) o opravném prostředku proti rozhodnutí ve věci ověření volby poslance (nebo senátora),
- f) v pochybnostech o ztrátě volitelnosti (a o neslučitelnosti výkonu funkcí) poslance (nebo senátora podle čl. 25),
- g) (o ústavní žalobě Senátu proti prezidentu republiky podle čl. 65 odst. 2),
- h) o návrhu prezidenta republiky na zrušení usnesení (Poslanecké sněmovny a Senátu) **Parlamentu** podle čl. 66,
- i) o opatřeních nezbytných k provedení rozhodnutí mezinárodního soudu, které je pro Českou republiku závazné, pokud je nelze provést jinak,
- j) o tom, zda rozhodnutí o rozpuštění politické strany nebo jiné rozhodnutí týkající se činnosti politické strany je ve shodě s ústavními nebo jinými zákony,
- k) spory o rozsah kompetencí státních orgánů a orgánů územní samosprávy, nepřisluší-li podle zákona jinému orgánu.

Hnutí za Přímou demokracii

- (2) Ústavní soud dále rozhoduje o souladu mezinárodní smlouvy podle čl. 10a a čl. 49 s ústavním pořádkem, a to před její ratifikací. Do rozhodnutí Ústavního soudu nemůže být smlouva ratifikována.
- (3) Zákon může stanovit, že namísto Ústavního soudu rozhoduje Nejvyšší správní soud
 - a) o zrušení právních předpisů nebo jejich jednotlivých ustanovení, jsou-li v rozporu se zákonem,
 - b) spory o rozsah kompetencí státních orgánů a orgánů územní samosprávy, nepřísluší-li podle zákona jinému orgánu.

Čl. 88

Zákon stanoví, kdo a za jakých podmínek je oprávněn podat návrh na zahájení řízení a další pravidla o řízení před Ústavním soudem.

Soudci Ústavního soudu jsou při svém rozhodování vázáni pouze ústavním pořádkem a zákonem podle odstavce 1.

Čl. 89

- (1) Rozhodnutí Ústavního soudu je vykonatelné, jakmile bylo vyhlášeno způsobem stanoveným zákonem, pokud Ústavní soud o jeho vykonatelnosti nerozhodl jinak.
- (2) Vykonatelná rozhodnutí Ústavního soudu jsou závazná pro všechny orgány i osoby.
- (3) Rozhodnutí Ústavního soudu, kterým byl podle čl. 87 odst. 2 vysloven nesoulad mezinárodní smlouvy s ústavním pořádkem, brání ratifikaci smlouvy do doby, než bude nesoulad odstraněn.

Soudy

Čl. 90

Soudy jsou povolány především k tomu, aby zákonem stanoveným způsobem poskytovaly ochranu právům. Jen soud rozhoduje o vině a trestu za trestné činy.

Čl. 91

- (1) Soustavu soudů tvoří Nejvyšší soud, Nejvyšší správní soud, vrchní, krajské a okresní soudy. Zákon může stanovit jejich jiné označení.
- (2) Působnost a organizaci soudů stanoví zákon.

Čl. 92

Nejvyšší soud je vrcholným soudním orgánem ve věcech patřících do pravomoci soudů s výjimkou záležitostí, o nichž rozhoduje Ústavní soud nebo Nejvyšší správní soud.

Čl. 93

- (1) Soudce je jmenován do funkce prezidentem republiky bez časového omezení. Své funkce se ujímá složením slibu.
- (2) Soudcem může být jmenován bezúhonný občan, který má vysokoškolské právnické vzdělání. Další předpoklady a postup stanoví zákon.

Čl. 94

Zákon stanoví případy, kdy soudci rozhodují v senátu a jaké je jeho složení. V ostatních případech rozhodují jako samosoudci.

Zákon může stanovit, ve kterých věcech a jakým způsobem se na rozhodování soudů podílejí vedle soudců i další občané.

Čl. 95

- (1) Soudce je při rozhodování vázán zákonem a mezinárodní smlouvou, která je součástí právního řádu; je oprávněn posoudit soulad jiného právního předpisu se zákonem nebo s takovou mezinárodní smlouvou.
- (2) Dojde-li soud k závěru, že zákon, jehož má být při řešení věci použito, je v rozporu s ústavním pořádkem, předloží věc Ústavnímu soudu.

Čl. 96

- (1) Všichni účastníci řízení mají před soudem rovná práva.
- (2) Jednání před soudem je ústní a veřejné; výjimky stanoví zákon. Rozsudek se vyhláší vždy veřejně.

HLAVA PÁTÁ NEJVYŠŠÍ KONTROLNÍ ÚŘAD

Čl. 97

- (1) Nejvyšší kontrolní úřad je nezávislý orgán. Vykonává kontrolu hospodaření se státním majetkem a plnění státního rozpočtu.
- (2) Prezidenta a viceprezidenta Nejvyššího kontrolního úřadu jmenuje prezident republiky na návrh (Poslanecké sněmovny) **Parlamentu**.
- (3) Postavení, působnost, organizační strukturu a další podrobnosti stanoví zákon.

HLAVA ŠESTÁ ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA

Čl. 98

- (1) Česká národní banka je ústřední bankou státu. Hlavním cílem její činnosti je péče o stabilitu měny; do její činnosti lze zasahovat pouze na základě zákona.
- (2) Postavení, působnost a další podrobnosti stanoví zákon.

HLAVA SEDMÁ ÚZEMNÍ SAMOSPRÁVA

Čl. 99

Česká republika se člení na obce, které jsou základními územními samosprávnými celky.

Čl. 100

- (1) Územní samosprávné celky jsou územními společenstvími občanů, která mají právo na samosprávu. Zákon stanoví, kdy jsou správními obvody.
- (2) Obec je vždy součástí vyššího územního samosprávného celku.
- (3) Vytvořit nebo zrušit vyšší územní samosprávný celek lze jen ústavním zákonem.

Čl. 101

- (1) Obec je samostatně spravována zastupitelstvem.
- (2) Vyšší územní samosprávný celek je samostatně spravován zastupitelstvem.
- (3) Územní samosprávné celky jsou veřejnoprávními korporacemi, které mohou mít vlastní majetek a hospodařit podle vlastního rozpočtu.
- (4) Stát může zasahovat do činnosti územních samosprávných celků, jen vyžaduje-li to ochrana zákona a jen způsobem stanoveným zákonem.

Hnutí za Přímou demokracii

Čl. 102

- (1) Členové zastupitelstev jsou voleni tajným hlasováním na základě všeobecného, rovného a přímého volebního práva.
- (2) Funkční období zastupitelstva je čtyřleté. Zákon stanoví, za jakých podmínek se vyhlásí nové volby zastupitelstva před uplynutím jeho funkčního období.

Čl. 103

Zrušen.

Čl. 104

- (1) Působnost zastupitelstev může být stanovena jen zákonem.
- (2) Zastupitelstvo obce rozhoduje ve věcech samospráv, pokud nejsou zákonem svěřeny zastupitelstvu vyššího územního samosprávného celku.
- (3) Zastupitelstva mohou v mezích své působnosti vydávat obecně závazné vyhlášky.

Čl. 105

Výkon státní správy lze svěřit orgánům samosprávy jen tehdy, stanoví-li to zákon.

HLAVA OSMÁ

PŘECHODNÁ A ZÁVĚREČNÁ USTANOVENÍ

(Čl. 106)

- (1) (Dnem účinnosti této Ústavy se Česká národní rada stává Poslaneckou sněmovnou, jejíž volební období skončí dnem 6. června 1996.)
- (2) (Do doby zvolení Senátu podle Ústavy vykonává funkce Senátu Prozatímní Senát. Prozatímní Senát se ustaví způsobem, který stanoví ústavní zákon. Do nabytí účinnosti tohoto zákona vykonává funkce Senátu Poslanecká sněmovna.)
- (3) (Poslaneckou sněmovnu nelze rozpustit, dokud vykonává funkci Senátu podle odstavce 2.)
- (4) (Do přijetí zákonů o jednacím řádu komor se postupuje v jednotlivých komorách podle jednacího řádu České národní rady.)
(Celý tento článek se vypouští.)

(Čl. 107)

- (1) (Zákon o volbách do Senátu stanoví, jakým způsobem se při prvních volbách do Senátu určí třetina senátorů, jejichž volební období bude dvouleté, a třetina senátorů, jejichž volební období bude čtyřleté.)
- (2) (Zasedání Senátu svolá prezident republiky tak, aby bylo zahájeno nejpozději třicátý den po dni voleb; neučiní-li tak, sejde se Senát třicátý den po dni voleb.)
(Celý tento článek se vypouští.)

(Čl. 108)

(Vláda České republiky jmenovaná po volbách v roce 1992 a vykonávající svou funkci ke dni účinnosti Ústavy se považuje za vládu jmenovanou podle této Ústavy.)
(Vypouští se.)

(Čl. 109)

(Do doby zřízení státního zastupitelství vykonává jeho funkce prokuratura České republiky.)
(Vypouští se.)

Hnutí za Přímou demokracii

(Čl. 110)

(Do 31. Prosince 1993 tvoří soustavu soudů též vojenské soudy.)

(Vypouští se.)

Čl. 111

Soudci všech soudů České republiky vykonávající funkci soudce ke dni nabytí účinnosti této Ústavy se považují za soudce jmenované podle Ústavy české republiky.

Čl. 112

- (1) Ústavní pořádek České republiky tvoří tato Ústava, Listina základních práv a svobod a ústavní zákony přijaté podle této ústavy. (a ústavní zákony Národního shromáždění Československé republiky, Federálního shromáždění Československé socialistické republiky a České národní rady upravující státní hranice České republiky a ústavní zákony České národní rady přijaté po 6. červnu 1992.)
- (2) Zrušují se dosavadní Ústava, ústavní zákon o československé federaci, ústavní zákony, které je měnily a doplňovaly, a ústavní zákon České národní rady č. 67/1990 Sb., o státních symbolech České republiky.
- (3) (Ostatní ústavní zákony platné na území České republiky ke dni účinnosti této Ústavy mají sílu zákona.)

(Čl. 113)

(Tato Ústava nabývá účinnosti dnem 1. Ledna 1993.)

LISTINA ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD

HLAVA PRVNÍ OBEČNÁ USTANOVENÍ

Čl. 1

Lidé jsou svobodní a rovní v důstojnosti i v právech. Základní práva a svobody jsou nezadatelné, nezcizitelné, nepromlčitelné a nezrušitelné.

Čl. 2

- (1) Stát je založen na demokratických hodnotách a nesmí se vázat ani na výlučnou ideologii, ani na náboženské vyznání.
- (2) Státní moc lze uplatňovat jen v případech a v mezích stanovených zákonem, a to způsobem, který zákon stanoví.
- (3) Každý může činit, co není zákonem zakázáno, a nikdo nesmí být nucen činit, co zákon neukládá.

Čl. 3

- (1) Základní práva a svobody se zaručují všem bez rozdílu pohlaví, rasy, barvy pleti, jazyka, víry a náboženství, politického či jiného smýšlení, národního nebo sociálního původu, příslušnosti k národnostní nebo etnické menšině, majetku, rodu nebo jiného postavení.
- (2) Každý má právo svobodně rozhodovat o své národnosti. Zakazuje se jakékoli ovlivňování tohoto rozhodování a všechny způsoby nátlaku směřující k odnárodňování.
- (3) Nikomu nesmí být způsobena újma na právech pro uplatňování jeho základních práv a svobod.

Čl. 4

- (1) Povinnosti mohou být ukládány toliko na základě zákona a v jeho mezích a jen při zachování základních práv a svobod.
- (2) Meze základních práv a svobod mohou být za podmínek stanovených Listinou základních práv a svobod (dále jen „Listinou“) upraveny pouze zákonem.
- (3) Zákonná omezení základních práv a svobod musí platit pro všechny případy, které splňují stanovené podmínky.
- (4) Při používání ustanovení o mezích základních práv a svobod musí být šetřeno jejich podstaty a smyslu. Taková omezení nesmějí být zneužívána k jiným účelům, než pro které byla stanovena.

HLAVA DRUHÁ LIDSKÁ PRÁVA A ZÁKLADNÍ SVOBODY

Oddíl první

Základní lidská práva a svobody

Čl. 5

Každý je způsobilý mít práva.

Čl. 6

- (1) Každý má právo na život. Lidský život je hoděn ochrany již před narozením. **Přerušení těhotenství může být provedeno v souladu s příslušným zákonem.**
- (2) Nikdo nesmí být zbaven života.
- (3) Trest smrti se nepřipouští.

Hnutí za Přímou demokracii

- (4) Porušením práv podle tohoto článku není, jestliže byl někdo zbaven života v souvislosti s jednáním, které podle zákona není trestné.

Čl. 7

- (1) Nedotknutelnost osoby a jejího soukromí je zaručena. Omezena může být jen v případech stanovených zákonem.
- (2) Nikdo nesmí být mučen ani podroben krutému, nelidskému nebo ponižujícímu zacházení nebo trestu.

Čl. 8

- (1) Osobní svoboda je zaručena.
- (2) Nikdo nesmí být stíhán nebo zbaven svobody jinak než z důvodů a způsobem, který stanoví zákon. Nikdo nesmí být zbaven svobody pouze pro neschopnost dostat smluvnímu závazku.
- (3) Obviněného nebo podezřelého z trestného činu je možno zadržet jen v případech stanovených v zákoně. Zadržovaná osoba musí být ihned seznámena s důvody zadržení, vyslechnuta a nejpozději do **48 hodin** propuštěna na svobodu nebo odevzdána soudu. Soudce musí zadrženou osobu do 24 hodin od převzetí vyslechnout a rozhodnout o vazbě, nebo ji propustit na svobodu.
- (4) Zatknout obviněného je možno jen na písemný odůvodněný příkaz soudce. Zatčená osoba musí být do 24 hodin odevzdána soudu. Soudce musí zatčenou osobu do 24 hodin od převzetí vyslechnout a rozhodnout o vazbě nebo ji propustit na svobodu.
- (5) Nikdo nesmí být vzat do vazby, leč z důvodů a na dobu stanovenou zákonem a na základě rozhodnutí soudu.
- (6) Zákon stanoví, ve kterých případech může být osoba převzata nebo držena v ústavní zdravotnické péči bez svého souhlasu. Takové opatření musí být do 24 hodin oznámeno soudu, který o tomto umístění rozhodne do 7 dnů.

Čl. 9

- (1) Nikdo nesmí být podroben nuceným pracím nebo službám.
- (2) Ustanovení odstavce 1 se nevztahuje na
 - a) práce ukládané podle zákona osobám ve výkonu trestu odnětí svobody nebo osobám vykonávajícím jiný trest nahrazující trest odnětí svobody,
 - b) vojenskou službu nebo jinou službu stanovenou zákonem namísto povinné vojenské služby,
 - c) službu vyžadovanou na základě zákona v případě živelních pohrom, nehod, nebo jiného nebezpečí, které ohrožuje životy, zdraví nebo značné majetkové hodnoty,
 - d) jednání uložené zákonem pro ochranu života, zdraví nebo práv druhých.

Čl. 10

- (1) Každý má právo, aby byla zachována jeho lidská důstojnost, osobní čest, dobrá pověst a chráněno jeho jméno.
- (2) Každý má právo na ochranu před neoprávněným zasahováním do soukromého a rodinného života.
- (3) Každý má právo na ochranu před neoprávněným shromažďováním, zveřejňováním nebo jiným zneužíváním údajů o své osobě.

Čl. 11

- (1) Každý má právo vlastnit majetek. Vlastnické právo všech vlastníků má stejný zákonný obsah a ochranu. Dědění se zaručuje.

Hnutí za Přímou demokracii

- (2) Zákon stanoví, který majetek nezbytný k zabezpečení potřeb celé společnosti, rozvoje národního hospodářství a veřejného zájmu smí být jen ve vlastnictví státu, obce nebo určených právnických osob; zákon může také stanovit, že určité věci mohou být pouze ve vlastnictví občanů nebo právnických osob se sídlem v České (a Slovenské Federativní) Republice.
- (3) Vlastnictví zavazuje. Nesmí být zneužito na újmu práv druhých anebo v rozporu se zákonem chráněnými obecnými zájmy. Jeho výkon nesmí poškozovat lidské zdraví, přírodu a životní prostředí nad míru stanovenou zákonem.
- (4) Vyvlastnění nebo nucené omezení vlastnického práva je možné ve veřejném zájmu, a to na základě zákona a za náhradu.
- (5) Daně a poplatky lze ukládat jen na základě zákona.

Čl. 12

- (1) Obydlí je nedotknutelné. Není dovoleno do něj vstoupit bez souhlasu toho, kdo v něm bydlí.
- (2) Domovní prohlídka je přípustná jen pro účely trestního řízení, a to na písemný odůvodněný příkaz soudce. Způsob provedení domovní prohlídky stanoví zákon.
- (3) Jiné zásahy do nedotknutelnosti obydlí mohou být zákonem dovoleny, jen je-li to v demokratické společnosti nezbytné pro ochranu života nebo zdraví osob, pro ochranu práv a svobod druhých anebo pro odvrácení závažného ohrožení veřejné bezpečnosti a pořádku. Pokud je obydlí užíváno také pro podnikání nebo provozování jiné hospodářské činnosti, mohou být takové zásahy zákonem dovoleny, též je-li to nezbytné pro plnění úkolů veřejné správy.

Čl. 13

Nikdo nesmí porušit listovní tajemství ani tajemství jiných písemností a záznamů, ať již uchovávaných v soukromí, nebo zasílaných poštou anebo jiným způsobem, s výjimkou případů a způsobem, které stanoví zákon. Stejně se zaručuje tajemství zpráv podávaných telefonem, telegrafem nebo jiným podobným zařízením.

Čl. 14

- (1) Svoboda pohybu a pobytu je zaručena.
- (2) Každý, kdo se oprávněně zdržuje na území České (a Slovenské Federativní) Republiky, má právo svobodně je opustit.
- (3) Tyto svobody mohou být omezeny zákonem, jestliže je to nevyhnutelné pro bezpečnost státu, udržení veřejného pořádku, ochranu zdraví nebo ochranu práv a svobod druhých a na vymezených územích též z důvodu ochrany přírody.
- (4) Každý občan má právo na svobodný vstup na území České (a Slovenské Federativní) Republiky. Občan nemůže být nucen k opuštění své vlasti.
- (5) Cizinec může být vyhoštěn jen v případech stanovených zákonem.

Čl. 15

- (1) Svoboda myšlení, svědomí a náboženského vyznání je zaručena. Každý má právo změnit své náboženství nebo víru anebo být bez náboženského vyznání.
- (2) Svoboda vědeckého bádání a umělecké tvorby je zaručena.
- (3) Nikdo nemůže být nucen vykonávat vojenskou službu, pokud je to v rozporu s jeho svědomím nebo s jeho náboženským vyznáním. Podrobnosti stanoví zákon.

Čl. 16

- (1) **Je provedena důsledná odluka církve od státu.**

Hnutí za Přímou demokracii

- (2) Každý má právo svobodně projevovat své náboženství nebo víru buď sám nebo společně s jinými, soukromě nebo veřejně, bohoslužbou, vyučováním, náboženskými úkony nebo zachováváním obřadu.
- (3) **Financování církví je řešeno dobrovolným příspěvkem občanů, a to formou daňových asignací v souladu s příslušným zákonem. Stát hradí pouze náklady na údržbu a provoz státem uznaných kulturních památek v rozsahu nezbytném pro jejich zachování a zpřístupnění veřejnosti. Nehradí však tu část provozních nákladů, která vzniká v důsledku jejich využití tou či onou církví, náboženskou společností, za účelem vlastních církevních aktivit (bohoslužby, církevní shromáždění a pod.).**
- (4) Církev a náboženské společnosti spravují své záležitosti, zejména ustavují své orgány, ustanovují své duchovní a zřizují řeholní a jiné církevní instituce nezávisle na státních orgánech.
- (5) Výkon těchto práv může být omezen zákonem, jde-li o opatření v demokratické společnosti nezbytná pro ochranu veřejné bezpečnosti a pořádku, zdraví a mravnosti nebo práv a svobod druhých.

Oddíl druhý

Politická práva

Čl. 17

Svoboda projevu a právo na informace jsou zaručeny.

Za účelem úplného a pravdivého informování občanů se zřizuje veřejnoprávní televize (ČT) a veřejnoprávní rozhlas (ČR). Náklady na provoz těchto veřejnoprávních sdělovacích prostředků jsou hrazeny výlučně z koncesionářských poplatků. Tyto poplatky se automaticky každoročně upravují podle míry inflace. Veškerá komerční reklama je ve veřejnoprávní televizi a rozhlase zakázána.

Každý má právo vyjadřovat své názory slovem, písmem, tiskem, obrazem nebo jiným způsobem, jakož i svobodně vyhledávat, přijímat a rozšiřovat ideje a informace bez ohledu na hranice státu.

Cenzura je nepřipustná.

Svobodu projevu a právo vyhledávat a šířit informace lze omezit zákonem, jde-li o opatření v demokratické společnosti nezbytná pro ochranu práv a svobod druhých, bezpečnost státu, veřejnou bezpečnost, ochranu veřejného zdraví a mravnosti.

Státní orgány a orgány územní samosprávy jsou povinny přiměřeným způsobem poskytovat informace o své činnosti. Podmínky a provedení stanoví zákon.

Čl. 18

Petiční právo je zaručeno; ve věcech veřejného nebo jiného společného zájmu má každý právo sám nebo s jinými se obracet na státní orgány a orgány územní samosprávy s žádostmi, návrhy a stížnostmi.

Peticí se nesmí zasahovat do nezávislosti soudu.

Peticemi se nesmí vyzývat k porušování základních práv a svobod zaručených Listinou.

Čl. 19

Právo pokojně se shromažďovat je zaručeno.

Toto právo lze omezit zákonem v případech shromáždění na veřejných místech, jde-li o opatření v demokratické společnosti nezbytná pro ochranu práv a svobod druhých, ochranu veřejného pořádku, zdraví, mravnosti, majetku nebo pro bezpečnost státu. Shromáždění však nesmí být podmíněno povolením orgánu veřejné správy.

Hnutí za Přímou demokracii

Čl. 20

- (1) Právo svobodně se sdružovat je zaručeno. Každý má právo spolu s jinými se sdružovat ve spolcích, společnostech a jiných sdruženích.
- (2) Občané mají právo zakládat též politické strany a politická hnutí a sdružovat se v nich.
- (3) Výkon těchto práv lze omezit jen v případech stanovených zákonem, jestliže to je v demokratické společnosti nezbytné pro bezpečnost státu, ochranu veřejné bezpečnosti a veřejného pořádku, předcházení trestným činům nebo pro ochranu práv a svobod druhých.
- (4) Politické strany a politická hnutí, jakož i jiná sdružení jsou odděleny od státu.

Čl. 21

- (1) Občané mají právo podílet se na správě veřejných věcí přímo nebo svobodnou volbou svých zástupců.
- (2) Volby se musí konat ve lhůtách nepřesahujících pravidelná volební období stanovená zákonem.
- (3) Volební právo je všeobecné a rovné a vykonává se tajným hlasováním. Podmínky výkonu volebního práva stanoví zákon.
- (4) Občané mají za rovných podmínek přístup k voleným a jiným veřejným funkcím.

Čl. 22

Zákonná úprava všech politických práv a svobod a její výklad a používání musí umožňovat a ochraňovat svobodnou soutěž politických sil v demokratické společnosti.

Čl. 23

Občané mají právo postavit se na odpor proti každému, kdo by odstraňoval demokratický řád lidských práv a základních svobod, založený Listinou, jestliže činnost Ústavních orgánů a účinné použití zákonných prostředků jsou znemožněny.

HLAVA TŘETÍ

PRÁVA NÁRODNOSTNÍCH A ETNICKÝCH MENŠIN

Čl. 24

Příslušnost ke kterékoli národnostní nebo etnické menšině nesmí být nikomu na újmu.

Čl. 25

- (1) Občanům tvořícím národnostní nebo etnické menšiny se zaručuje všestranný rozvoj, zejména právo společně s jinými příslušníky menšiny rozvíjet vlastní kulturu, právo rozšiřovat a přijímat informace v jejich mateřském jazyku a sdružovat se v národnostních sdruženích. Podrobnosti stanoví zákon.
- (2) Občanům příslušejícím k národnostním a etnickým menšinám se za podmínek stanovených zákonem zaručuje též
 - a) právo na vzdělání v jejich jazyku,
 - b) právo užívat jejich jazyka v úředním styku,
 - c) právo účasti na řešení věcí týkajících se národnostních a etnických menšin.

HLAVA ČTVRTÁ

HOSPODÁŘSKÁ, SOCIÁLNÍ A KULTURNÍ PRÁVA

Čl. 26

Hnutí za Přímou demokracií

- (1) Každý má právo na svobodnou volbu povolání a přípravu k němu, jakož i právo podnikat a provozovat jinou hospodářskou činnost.
- (2) Zákon může stanovit podmínky a omezení pro výkon určitých povolání nebo činností.
- (3) Každý má právo získávat prostředky pro své životní potřeby prací. Občany, kteří toto právo nemohou bez své viny vykonávat, stát v přiměřeném rozsahu hmotně zajišťuje; podmínky stanoví zákon.
- (4) Zákon může stanovit odchylnou úpravu pro cizince.

Čl. 27

- (1) Každý má právo svobodně se sdružovat s jinými na ochranu svých hospodářských a sociálních zájmů.
- (2) Odborové organizace vznikají nezávisle na státu. Omezovat počet odborových organizací je nepřípustné, stejně jako zvýhodňovat některé z nich v podniku nebo v odvětví.
- (3) Činnost odborových organizací a vznik a činnost jiných sdružení na ochranu hospodářských a sociálních zájmů mohou být omezeny zákonem, jde-li o opatření v demokratické společnosti nezbytná pro ochranu bezpečnosti státu, veřejného pořádku nebo práv a svobod druhých.
- (4) Právo na stávkou je zaručeno za podmínek stanovených zákonem; toto právo nepřísluší soudcům, prokurátorům, příslušníkům ozbrojených sil a příslušníkům bezpečnostních sborů

Čl. 28

Zaměstnanci mají právo na spravedlivou odměnu za práci a na uspokojivé pracovní podmínky. Podrobnosti stanoví zákon.

Čl. 29

- (1) Ženy, mladiství a osoby zdravotně postižené mají právo na zvýšenou ochranu zdraví při práci a na zvláštní pracovní podmínky.
- (2) Mladiství a osoby zdravotně postižené mají právo na zvláštní ochranu v pracovních vztazích a na pomoc při přípravě k povolání.
- (3) Podrobnosti stanoví zákon.

Čl. 30

- (1) Občané mají právo na přiměřené hmotné zabezpečení ve stáří a při nezpůsobilosti k práci, jakož i při ztrátě živitele.
- (2) Každý, kdo je v hmotné nouzi, má právo na takovou pomoc, která je nezbytná pro zajištění základních životních podmínek.
- (3) Podrobnosti stanoví zákon.

Čl. 31

Každý má právo na ochranu zdraví. Občané mají na základě veřejného pojištění právo na bezplatnou zdravotní péči a na zdravotní pomůcky za podmínek, které stanoví zákon.

Čl. 32

- (1) Rodičovství a rodina jsou pod ochranou zákona. Zvláštní ochrana dětí a mladistvých je zaručena.
- (2) Ženě v těhotenství je zaručena zvláštní péče, ochrana v pracovních vztazích a odpovídající pracovní podmínky.
- (3) Děti narozené v manželství i mimo ně mají stejná práva.

Hnutí za Přímou demokracii

- (4) Péče o děti a jejich výchovu je právem rodičů; děti mají právo na rodičovskou výchovu a péči. Práva rodičů mohou být omezena a nezletilé děti mohou být od rodičů odloučeny proti jejich vůli jen rozhodnutím soudu na základě zákona. **V případě odloučení dětí od rodičů musí kvalifikovaný psycholog v rozhovoru s dítětem o samotě nejdříve zjistit, jaké je skutečné přání dítěte a všechny relevantní okolnosti. K výsledku tohoto rozhovoru je soud povinen přihlídnout.**
- (5) Rodiče, kteří pečují o děti, mají právo na pomoc státu.
- (6) Podrobnosti stanoví zákon.

Čl. 33

- (1) Každý má právo na vzdělání. Školní docházka je povinná po dobu, kterou stanoví zákon.
- (2) Občané mají právo na bezplatné vzdělání v základních a středních školách, podle schopností občana a možností společnosti též na vysokých školách.
- (3) Zřizovat jiné školy než státní a vyučovat na nich lze jen za podmínek stanovených zákonem; na takových školách se může vzdělání poskytovat za úplatu.
- (4) Zákon stanoví za jakých podmínek mají občané při studiu právo na pomoc státu.

Čl. 34

- (1) Práva k výsledkům tvůrčí duševní činnosti jsou chráněna zákonem.
- (2) Právo přístupu ke kulturnímu bohatství je zaručeno za podmínek stanovených zákonem.

Čl. 35

- (1) Každý má právo na příznivé životní prostředí.
- (2) Každý má právo na včasné a úplné informace o stavu životního prostředí a přírodních zdrojů.
- (3) Při výkonu svých práv nikdo nesmí ohrožovat ani poškozovat životní prostředí, přírodní zdroje, druhové bohatství přírody a kulturní památky nad míru stanovenou zákonem.

HLAVA PÁTÁ

PRÁVO NA SOUDNÍ A JINOU PRÁVNÍ OCHRANU

Čl. 36

- (1) Každý se může domáhat stanoveným postupem svého práva u nezávislého a nestranného soudu a ve stanovených případech u jiného orgánu.
- (2) Kdo tvrdí, že byl na svých právech zkrácen rozhodnutím orgánu veřejné správy, může se obrátit na soud, aby přezkoumal zákonnost takového rozhodnutí, nestanoví-li zákon jinak. Z pravomoci soudu však nesmí být vyloučeno přezkoumávání rozhodnutí týkajících se základních práv a svobod podle Listiny.
- (3) Každý má právo na náhradu škody způsobené mu nezákonným rozhodnutím soudu, jiného státního orgánu či orgánu veřejné správy nebo nesprávným úředním postupem.
- (4) Podmínky a podrobnosti upravuje zákon.

Čl. 37

- (1) Každý má právo odepřít výpověď, jestliže by jí způsobil nebezpečí trestního stíhání sobě nebo osobě blízké.
- (2) Každý má právo na právní pomoc v řízení před soudy, jinými státními orgány či orgány veřejné správy, a to od počátku řízení.
- (3) Všichni účastníci jsou si v řízení rovni.
- (4) Kdo prohlásí, že neovládá jazyk, jímž se vede jednání, má právo na tlumočníka.

Hnutí za Přímou demokracii

Čl. 38

- (1) Nikdo nesmí být odňat svému zákonnému soudu. Příslušnost soudu i soudce stanoví zákon.
- (2) Každý má právo, aby jeho věc byla projednána veřejně, bez zbytečných průtahů a v jeho přítomnosti a aby se mohl vyjádřit ke všem prováděným důkazům. Veřejnost může být vyloučena jen v případech stanovených zákonem.

Čl. 39

Jen zákon stanoví, které jednání je trestným činem a jaký trest, jakož i jaké jiné újmy na právech nebo majetku, lze za jeho spáchání uložit.

Čl. 40

- (1) Jen soud rozhoduje o vině a trestu za trestné činy.
- (2) Každý, proti němuž je vedeno trestní řízení, je považován za nevinného, pokud pravomocným odsuzujícím rozsudkem soudu nebyla jeho vina vyslovena.
- (3) Obviněný má právo, aby mu byl poskytnut čas a možnost k přípravě obhajoby a aby se mohl hájit sám nebo prostřednictvím obhájce. Jestliže si obhájce nezvolí, ačkoliv ho podle zákona mít musí, bude mu ustanoven soudem. Zákon stanoví, v kterých případech má obviněný právo na bezplatnou pomoc obhájce.
- (4) Obviněný má právo odepřít výpověď; tohoto práva nesmí být žádným způsobem zbaven.
- (5) Nikdo nemůže být trestně stíhán za čin, pro který již byl pravomocně odsouzen nebo zproštěn obžaloby. Tato zásada nevylučuje uplatnění mimořádných opravných prostředků v souladu se zákonem.
- (6) Trestnost činu se posuzuje a trest se ukládá podle zákona účinného v době, kdy byl čin spáchán. Pozdějšího zákona se použije, jestliže je to pro pachatele příznivější.

HLAVA ŠESTÁ USTANOVENÍ SPOLEČNÁ

Čl. 41

- (1) Práv uvedených v čl. 26, čl. 27 odst. 4, čl. 28 až 31, čl. 32 odst. 1 a 3, čl. 33 a 35 Listiny je možno se domáhat pouze v mezích zákonů, které tato ustanovení provádějí.
- (2) (Kde se v listině mluví o zákonu, rozumí se tím zákon Federálního shromáždění, jestliže z ústavního rozdělení zákonodárné pravomoci nevyplývá, že úprava přísluší zákonům národních rad.)

Čl. 42

- (1) Pokud Listina používá pojmu „občan“, rozumí se tím státní občan České (a Slovenské Federativní) Republiky.
- (2) Cizinci používají v České (a Slovenské Federativní) Republice lidských práv a základních svobod zaručených Listinou, pokud nejsou přiznána výslovně občanům.
- (3) Pokud dosavadní předpisy používají pojmu „občan“, rozumí se tím každý člověk, jde-li o základní práva a svobody, které Listina přiznává bez ohledu na státní občanství.

Čl. 43

Česká (a Slovenská Federativní) Republika poskytuje azyl cizincům pronásledovaným za uplatňování politických práv a svobod. Azyl může být odepřen tomu, kdo jednal v rozporu se základními lidskými právy a svobodami.

Čl. 44

Hnutí za Přímou demokracii

Zákon může soudcům a prokurátorům omezit právo na podnikání a jinou hospodářskou činnost a právo uvedené v čl. 20 odst. 2; zaměstnancům státní správy a územní samosprávy ve funkcích, které určí, též právo uvedené v čl. 27 odst. 4; příslušníkům bezpečnostních sborů a příslušníkům ozbrojených sil též práva uvedená v čl. 18, 19 a čl. 27 odst. 1 až 3, pokud souvisí s výkonem služby. Osobám v povoláních, která jsou bezprostředně nezbytná pro ochranu života a zdraví, může zákon omezit právo na stávku.

Návrh zákona o právu občanů na iniciativu a referendum

- 1) Tento zákon stanovuje právo občanů na iniciativu a referendum.
- 2) Tímto zákonem se mění a doplňuje Zákon č. 298 České národní rady ze dne 15.dubna 1992 o volbách do zastupitelstev v obcích a o místním referendu, jakož i zákony pozdější a navazující, pokud jsou v rozporu s tímto Zákonem o referendu.
- 3) Občané ČR vykonávají svou občanskou svrchovanost buď zprostředkovaně, prostřednictvím svých zástupců, nebo přímo.
 - 1) Pro realizaci přímého výkonu moci občany se uzákoňuje právo občanů na iniciativu a referendum, a to jak na místní, tak na celostátní úrovni.
 - 2) Územní působnost referend je dána aktuálním územním uspořádáním ČR.
 - 3) Občané mají právo iniciovat referendum formou podpisů pod petici žádající referendum.
 - 4) Požadavek na vypsání referenda musí žádat jeho vypsání o konkrétních otázkách spadajících do samostatné působnosti příslušné územní samosprávy v případě místního referenda (např. obce, městské části či kraje) nebo do působnosti vlády a parlamentu ČR v případě celostátního referenda.
 - 8) Podpisová akce musí být organizována občany bez finanční podpory úřadů a velkých soukromých nebo státních podniků.
 - 9) Referendum se musí konat, pokud se podaří získat pod petici uvedený počet podpisů oprávněných občanů v obci, městské části, kraji či celostátně: **(nově upraveno)**
 - do 3000 občanů - 15% oprávněných občanů
 - do 200 000 občanů - 450 +10% oprávněných občanů převyšujících 3000
 - do 1000 000 občanů - 20 150 + 5% oprávněných občanů převyšujících 200 000
 - nad 1000 000 obyvatel -60 150 + 1% oprávněných občanů převyšujících 1 000 000
 - 10) Referendum se musí konat nejdéle do 3 měsíců od shromáždění příslušného počtu podpisů a jejich odevzdání příslušnému samosprávnému orgánu, v případě celostátního referenda ministerstvu vnitra. Po zřízení Úřadu pro občanské komise a referendum pak tomuto úřadu.
 - 11) Příslušný samosprávný orgán je povinen zabezpečit konání referenda organizačně i finančně.
 - 12) V případě podezření z maření petiční akce požadující vypsání referenda či samotného referenda může být občan odsouzen až na dva roky nepodmíněně. Byl-li v době spáchání tohoto trestného činu současně členem místního zastupitelstva či pracovníkem státního orgánu pověřeného dozorem nad konáním referenda, může být zbaven pasivního volebního práva (práva kandidovat ve volbách) či postižen zákazem výkonu povolání v příslušném státním orgánu až na 5 let.
 - 13) Finanční prostředky na konání referenda a na ustavení a činnost občanských komisí, se čerpají z místního rozpočtu, příp. z rozpočtu státních financí na příslušný rok v případě celostátního referenda.
 - 14) Za účelem uhrazení nákladů na referendum může být vypsána mimořádná daň místní či celostátní podle povahy daného referenda.
 - 15) Plánované i skutečné náklady na konání referenda musí být veřejně přístupné za účelem jejich kontroly ze strany občanů.

Hnutí za Přímou demokracií

- 16) Pokud bude kdokoli bránit občanům v přístupu k informacím o těchto finančních nákladech, dopouští se trestného činu a může být odsouzen k pokutě až 100 000 Kč, nebo na jeden rok nepodmíněně, v závažných případech pak k obojímu.
- 17) Referendum je dvojího druhu:
 - c) Plebiscit, t.j. referendum vyhlášené vládou, parlamentem, nebo orgánem místní samosprávy.
 - d) Občanské referendum, vyhlášené na základě iniciativy jednotlivého občana, skupiny občanů nebo občanského hnutí.
- 18) Referenda mohou být povinná (musí se konat v určitých zákonem nebo Ústavou stanovených případech), nebo nepovinná (ad hoc, iniciovaná subjekty k tomu oprávněnými).
- 19) Referendum je platné bez ohledu na počet občanů zúčastněných na hlasování.
- 20) Návrh, předložený v referendu ke hlasování, je schválený, pokud se pro něj vysloví nadpoloviční většina účastníků referenda.
- 21) Referendem lze rozhodovat vše, o čem mají právo rozhodovat obecní a krajszí zastupitelé či poslanci parlamentu, a to včetně schvalování či rušení zákonů. Zákony je však možné schvalovat či rušit jen v celostátním referendu.
- 22) Referendem lze navíc rozhodovat o odvolání místního a krajského zastupitelstva a o vypsání nových voleb, stejně jako o odvolání starosty, krajského hejtmána a poslance parlamentu.
- 23) Toto odvolání se může konat nejčastěji jednou ročně, a to nejdříve jeden rok po nástupu zastupitele, poslance do funkce.
- 24) Výsledky referenda jsou závazné. To znamená, že rozhodnutí schválená v referendu jsou závazná pro orgány místní správy a nabývají charakter rozhodnutí místních samosprávných orgánů vyšší síly (tj. jsou nadřazena všem ostatním rozhodnutím orgánů místní samosprávy). Toto ustanovení se v případě celostátního referenda vztahuje i na celostátní zastupitelský sbor – parlament i na vládu.
- 25) Občané mají právo na všechny informace, které potřebují ke svému rozhodnutí v referendu.
- 26) Kdokoliv by bránil občanům v získání těchto informací, dopouští se trestného činu a může být odsouzen k finanční pokutě až 100 000 Kč či až na jeden rok nepodmíněně, v závažném případě pak k obojímu.
- 27) Dopustil-li se tohoto trestného činu v souvislosti s výkonem zastupitelské funkce či s výkonem svého povolání ve státním orgánu, může být zbaven pasivního volebního práva (práva kandidovat ve volbách) či postižen zákazem výkonu povolání v příslušném státním orgánu až na 5 let.
- 28) Výjimku představují pouze skutečnosti zákonem označené v různém stupni utajení.
- 29) Obecní a krajské informační prostředky (tištěné, elektronické i jiné) musí poskytnout přiměřený prostor pro prezentaci názorů různých stran a stanovisek občanských komisí vztahujících se k předmětu a konání referenda na danou otázku.
- 30) V případě celostátních referend musí být ve veřejných sdělovacích prostředcích a na internetových stránkách poskytnut prostor pro prezentaci názorů jednotlivých stran a občanských komisí.
- 31) Pro posouzení otázek předkládaných k rozhodnutí v referendu se zřizují občanské komise, které však mají jen poradní funkci.
- 32) Občanské komise se ustavují na základě náhodného losování ze seznamu oprávněných voličů.
- 33) Toto losování organizuje orgán místní samosprávy - v případě místních a krajských referend či Úřad pro občanské komise a referendum - v případě celostátních referend, za dozoru zástupců občanské iniciativy, kteří iniciovali vypsání referenda.

Hnutí za Přímou demokracii

Pokud se jedná o vládou či parlamentem iniciovaný plebiscit, pak za účasti jejích zástupců.

- 34) Občanskou komisi tvoří 25 členů, kteří zasedají po dobu 5 pracovních dnů.
- 35) Stát, případně orgán místní správy, jim hradí ušlý zisk či mzdu. Členové komise se mohou této náhrady vzdát.
- 36) Vlastní činnost komisí bude upravena zvláštním zákonem.

Dále budou upraveny zákony o volbách do místních a krajských zastupitelství tímto způsobem:

- 1) Starostové obcí, městských částí, měst, primátoři vyjmenovaných měst a krajsí hejtmani se volí přímo.
- 2) Zastupitelé obcí, městských částí a měst se volí na základě poměrného zastoupení.
- 3) Zastupitelé krajů se volí na základě většinového systému v jednomandátových volebních obvodech.